

Riskmätning Östergötland

Uppdrag 2
Riskbild Östergötland III

FÖRORD

Riskbild Östergötland inleddes 2004 för att stärka formerna för samverkan, utbildning och krishantering i länet. Under dessa sju år har engagemang varit stort från länets kommuner, centrala myndigheter och näringsliv, i arbetet med att öka säkerheten och tryggheten i Östergötland. Ett nytt och viktigt steg i arbetet har varit att sätta länsborna i fokus, genom att mäta deras kunskaper om vårt sätt att arbeta när en kris sker.

Mätningen vi nu har gjort, och som presenteras i den här rapporten, visar att många östgötar har bristande kunskaper om det svenska krishanteringssystemet. Länsborna har också små eller inga kunskaper om det förebyggande arbete som pågår i länet. Riskmätningen har hjälpt oss skapa ny förståelse för hur allmänheten i länet förhåller sig till krishantering, krisberedskap, risker och extraordinära händelser. Vi vet nu att medvetenheten är förhållandevis låg när det gäller det som vi kallar en extraordinär händelse. Alla vi som arbetar, med krishantering och krisberedskap, måste därför bli bättre på att kommunicera med allmänheten om just dessa frågor.

Kunskaperna vi fått genom riskmätningen måste förvaltas och skapa incitament till bättre möjligheter för samverkan mellan myndighet och allmänhet i länet. Vi måste följa upp med insatser för att öka kunskaperna och medvetandegöra krishanteringsarbetet som pågår i länet. På så sätt kan vi utvecklas tillsammans mot ett ännu säkrare och tryggare Östergötland.

Elisabeth Nilsson

Landshövding och ordförande i Regionala rådet
för krishantering och skydd mot olyckor

Missivet är författat av
Fredrik Holmgren
Handläggare i krisberedskap

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Varför göra en riskmätning?	8
Reflektioner efter genomförd riskmätning	9
Inledande antaganden	9
Riskbegreppet i dialog med allmänheten	9
När föreligger risk?	10
Individens och samhällets ansvar	11
Kriskommunikation och -information.....	11
Förslag på åtgärder och uppföljning	13
Riskbegreppet	13
Informationsansats	13
Regelbundenhet	14

Bilaga: *Riskmätning Östergötland*, resultatrapport för
enkätundersökningen (Skill AB, 2011)

SAMMANFATTNING

Samverkansprojektet Riskbild Östergötland inleddes 2004 och är nu inne i sin tredje period. Vid formuleringen av projektplanen för den tredje projektperioden restes frågor om samverkansprojektets genomslagskraft bland Östergötlands medborgare. Har Riskbild Östergötland en påverkan på samhället i stort och i så fall hur?

Målsättningen för uppdrag 2 ”Riskmätning om upplevd trygghet bland östgötarna (Identifiering av hot och risker som östgötarna uppfattar som de allvarligaste)” var att besvara hur östgöten uppfattar hot och risker i samhället samt hur hon eller han betraktar de myndigheter som dagligen arbetar med krishantering, krisberedskap och förebyggande. För att hitta svaren på dessa frågor genomfördes uppdrag 2 som en enkätundersökning bland allmänheten i Östergötland.

Resultaten från mätningen presenteras i rapporten ”Riskmätning Östergötland” (se bilaga). Föreliggande missiv innehåller reflektioner, slutsatser samt åtgärdsförslag med utgångspunkt i mätningens resultat.

RISKBEGREPPET

Verksamhetsutövare inom krishantering, -beredskap och räddningstjänst använder begrepp som hot, risk, kris och extraordinär händelse inom ramen för sina respektive uppdrag. Enkäten visar att ”den extraordinära händelsen” och ”risk” för många är ovanliga och ibland abstrakta begrepp och att förstå dessa kräver ibland en viss förkunskap eller erfarenhet. Att kommunicera dessa termers egentliga innebörd samt hur förebyggande och förberedande arbete genomförs är därför inte helt utan problem.

Resultaten från enkäten visar på att innebörden av begreppen risken och extraordinär händelse skiljer sig mellan myndighet och allmänhet. Vad som uppfattas som en risk i samhället kan vid en första spontan reaktion även skilja sig avsevärt från person till person. Under utfrågningen visar många enskilda en osäkerhet avseende ansvarsförhållanden inom det svenska krishanteringssystemet.

Därför behövs;

- tydligare kunskaper bland allmänheten om det svenska krishanteringssystemets ansvars- och rollfördelning,
- tydligare kunskaper bland allmänheten om pågående beredande och förebyggande arbete i länet,
- en tydlig påminnelse om att den extraordinära händelsen, trots sin ovanlighet, faktiskt kan inträffa.

INFORMATIONSSANSATS

I ett informationssamhälle är utbudet på informationskanaler stort. En stor andel av informationsöverföringen i samhället sker via digitala kommunikationskanaler och parallellt löper det ordinarie nyhetsflödet i tryckt press, radio och television. I ett sådant samhälle, där många aktörer kommunicerar och där utbudet på information kan verka outtömligt, kan det vara svårt att nå fram med sitt budskap och nå fram till avsedd målgrupp.

Att förhålla sig till det moderna kommunikationssamhällets informationsflöden, även i vardagen, blir därför intressant även vid en eventuell händelse. För att informationsöverföring från exempelvis myndighet till allmänhet, från

verksamhetsutövare till den enskilde, bör inte kriskommunikationen skilja sig avsevärt från informationshanteringen i vardagen. Samtidigt bör kommunikationskanalen anpassas efter målgruppen men för att förstå målgruppen behövs förståelse för rådande informationsansvar.

Därför behövs;

- förståelse bland verksamhetsutövare om sitt informationsansvar,
- förståelse för vilken information som förväntas, vilken information som är nödvändig och vilken information som faktiskt når fram till rätt målgrupp.
- förståelse för vem eller vilka kommunikationen är avsedd för samt till vem eller vilka den når fram, eller att den når fram.

REGLBUNDENHET

Enkätundersökningen med påföljande slutrapportering syftar till att stödja verksamhetsutövare i kommande arbete med krisberedskap och -hantering. Arbetet med riskmätningen är därför inte att betrakta som slutfört eftersom de reflektioner som lyfts kan vara värdefulla att ta med sig inför kommande arbete.

En enkätundersökning har en ”naturlig livslängd” dels på grund av att risken finns att resultaten från undersökningen snabbt blir daterade. Det är även viktigt att skapa förståelse för eventuell kunskaps- eller attitydförändring över tid hos respondenterna.

Därför behövs;

- en uppföljande enkätundersökning av samma typ inom några år i syfte att upprätthålla kunskaperna om allmänhetens inställning till samhällets krisberedskap.
- revidering av metod, frågeunderlag och genomförande för bättre förutsättningarna till ett värdefullt och stödande resultat.

Varför göra en riskmätning?

Samverkansprojektet Riskbild Östergötland inleddes 2004 och är nu inne i sin tredje period. Engagemanget och arbetet i det regionala rådet med tillhörande arbetsutskott samt hos övriga aktörer i länet för att stärka formerna för samverkan, utbildning och riskanalys, har pågått i drygt sju år. Vid formuleringen av projektplanen för den tredje projektperioden, för åren 2010-2012, restes frågor om samverkansprojektets genomslagskraft bland Östergötlands medborgare. Det vill säga, har Riskbild Östergötland en påverkan på den enskilde östgöten, på samhället i stort och i så fall hur?

Målsättningen för uppdrag 2 ”Riskmätning om upplevd trygghet bland östgötarna (Identifiering av hot och risker som östgötarna uppfattar som de allvarligaste)” var att svara på liknande frågeställningar. Har det samarbete som inletts bland krishanterande aktörer och de åtgärder som vidtagits genom samverkansprojekt Riskbild Östergötland, fått några märkbara effekter bland länets innevånare? Har Riskbild Östergötland ökat kunskaperna hos allmänheten om frågor som personligt skydd, krisberedskap och katastrofhantering?

Uppdrag 2 syftade så till vida till att besvara frågor om hur östgöten uppfattar hot och risker i samhället, frågor om hur hon eller han betraktar de myndigheter som dagligen arbetar med förebyggande av hot och risker. För att hitta svaren på dessa frågor formulerades tre huvudsakliga frågeställningar inom delprojekt 2 i vilka frågeunderlaget för enkäten grundades i.

1. Vilka typer av risker upplever östgötarna utgör de allvarligaste i länet?
2. Var söker östgötarna sin information i samband med en extraordinär händelse?
3. Vem/vilka anser östgötarna har det huvudsakliga ansvaret för att samhället fungerar avseende risker i regionen?

I frågeställningarna förekommer relativt komplexa begrepp såsom *risk* och *extraordinär händelse*, begrepp som aktörer inom verksamhetsområdet krishantering, krisberedskap och räddningstjänst ska förhålla sig till. Definitionerna av dessa begrepp är inte helt självklara och ibland svårtydbara. Därutöver avser frågeställningarna mäta *upplevd trygghet*, det vill säga hur östgötarna upplever trygghetsnivån i länet och inte hur tryggt *det egentligen är*. Dessa omständigheter, har det visat sig, ökar tolkningsutrymmet för de resultat som mätningen presenterar.

Uppdrag 2 genomfördes under hösten 2010 i samarbete med ett antal aktörer i länet, och resulterade i rapporten ”Riskmätning Östergötland”. Rapporten kompletterades därefter av detta missiv som syftar till att precisera åtgärdsförslag inför kommande arbete. Bedömningen är att en enkätundersökning inte bara syftar till att visa vad målgruppen anser om en specifik fråga eller frågeställning. Den ska även fungera vägledande och i just det här fallet vägledande för regional krishantering och krisberedskap.

Läsaren rekommenderas läsa rapporten ”Riskmätning Östergötland” för en tydligare bild av enkätens resultat och slutsatser. Rapporten finns i sin helhet som bilaga till detta dokument.

Reflektioner efter genomförd riskmätning

Inledande antaganden

Följande slutsatser har sin utgångspunkt i rapporten ”Riskmätning Östergötland” (se bilaga). Reflektionerna grundas i huvudsak på diskussioner i projektets referensgrupp.

Utifrån antalet svarande om cirka 500 respondenter dras generella antaganden om Östergötland i stort. Svaren undersöks utifrån större, generella och aggregerade perspektiv. Det finns däremot begränsade möjligheterna att bryta ner resultaten i mindre grupper eller kategorier av befolkningen och dra slutsatser utifrån dessa. Eventuella skillnader i svar mellan män och kvinnor, mellan äldre och yngre, eller mellan personer från olika geografiska platser i länet, blir inte tillräckligt tydliga i mätningen för att utgöra underlag för djupare analys.

Syftet med uppdrag 2 inom Riskbild Östergötland III formulerar en vilja att utöka kunskaperna om hur östgötarna resonerar kring och upplever risker och trygghet i sitt län. Riskmätningen ökar möjligheterna för verksamma inom krishantering, -beredskap och räddningstjänst att dra lärdomar om hur allmänheten ser på samhällets krisberedskap, ansvarförhållanden och informationsstrukturer. Resultaten och föreliggande reflektioner är därför av intresse för verksamhetsutövare inte bara på Länsstyrelsen utan även inom kommun, landsting, polis och andra krisaktörer.

Med utökad kunskap om länets invånare ökar även möjligheterna till exempelvis förbättrad medborgardialog för ökad säkerhet, förebyggande arbete, mer riktad information mot svaga grupper i samhälle samt förstärkta samarbeten mellan myndighet och allmänhet inom krisberedskaps- och räddningstjänstområdet. Trots att mätningen behandlar abstrakta begrepp så som risk, kris, hot och trygghet, begrepp som är svåra att kvantifiera eller mäta, kan många viktiga kvalitativa slutsatser dras utifrån enkätens resultat. Kommande reflektioner innehåller några av dessa.

Riskbegreppet i dialog med allmänheten

Riskmätningens sjunde fråga undersöker vilken risk respondenten anser vara allvarligast för östgötarna. Frågan utgår från projektplanens ordalydelse för delprojektet 2 inom Riskbild Östergötland. Frågan uppmanar respondenten att förhålla sig till *risk*, ett begrepp som kan te sig relativt svårt att definiera. Resultaten från enkäten visar att 69 procent av respondenterna uppger att det föreligger en allvarlig risk för östgötar, bland annat risk för trafikolyckor, miljö- eller klimatproblem, våld och brott eller olika sjukdomar. Även ekonomi- eller arbetsrelaterade risker anser vissa respondenter utgöra den allvarligaste risken för östgötarna.

En stor del av de risker som respondenterna uppger som den allvarligaste är risken för individorienterade händelser med konsekvenser för i huvudsak den enskilde. Det är risken för händelser som exempelvis trafikolycka, sjukdom eller våldsbrott, händelser isolerade eller begränsade i tid och rum och som mycket väl kan innebära omfattande konsekvenser för den enskilde men färre för samhället i stort. Dessa händelser har högre sannolikhetsgrad än den extraordinära.

Resultaten från fråga sju visar så till vida att en stor del av respondenterna har, i alla fall vid en första spontan reflektion, en individorienterad uppfattning om risker. Föreställningen om risk förefaller oftast koncentrerad till den personliga sfären och inte

till en eventuell extraordinär händelse. Kommuner, landsting och länsstyrelsen har ett särskilt ansvar att arbeta förebyggande med risker inom sina verksamheter, såväl av vardaglig som av extraordinär karaktär.

Om allmänhetens föreställning om risk inte innefattar extraordinära händelser kan det här finnas viktiga lärdomar att dra. Detta kan ha olika förklaringar. Kanske ligger förklaringen i att extraordinära händelser, exempelvis influensapandemi eller kärnteknisk olycka, inträffar sällan vilket i sin tur innebär att de flesta saknar praktisk erfarenhet av sådana händelser. Om detta i sin tur ger en generellt lägre beredskap för liknande händelser hos samhällets befolkning kan inte resultaten från riskmätningen ge några bestämda svar på.

Konsekvenserna av extraordinära händelser är dock att betrakta som allvarliga risker för samhället och extraordinära händelser inträffar faktiskt om än mer sällan än ”vardagsolyckor”. Det finns därför en möjlighet att öka samhällets beredskap och förebygga händelser genom att skapa en föreställning om extraordinära händelser hos allmänheten. Det kan även finnas en fördel för verksamhetsutövare att stämma av sitt riskbegrepp mot allmänhetens för att främja ett tydligare samtal om hot och risker.

När föreligger risk?

Som konstaterats ovan bedömer 69 procent av respondenterna att det finns en allvarlig risk för östgötarna. Resterande 31 procent har uppgett ”vet inte” eller att det inte finns någon risk på frågan om vilken risk respondenten anser vara allvarligast för östgötarna. Svartsfördelningen kan tolkas på olika sätt. Bland annat som att nästan en tredjedel av respondenterna inte anser att det föreligger någon allvarlig risk men även som att det hos en tredjedel respondenterna fattas en personlig föreställning om allvarliga risker.

Vi kan förstå resultatet som att en tredjedel av respondenterna känner sig så trygga i samhället att medvetenheten om allvarliga risker på ett eller annat sätt saknas. Detta resonemang snuddar vid en tolkning vi varit inne på tidigare, att föreställningen att en händelse kan inträffa saknas hos vissa respondenter så till den grad de inte kan uppge en allvarlig risk ens på en rak fråga. Vi har även försökt förklara denna avsaknad av föreställning som en konsekvens av riskens ovanlighet. Vi får dock inte glömma att enkätfrågan inte är helt enkel att förhålla sig till ur ett vardagligt perspektiv, för en allmänhet som sällan eller aldrig ställs inför föreställningen om en risk eller extraordinär händelse.

Med denna förståelse, att en tredjedel av respondenterna inte känner till eller känner av risker i länet, uppstår dock nya frågeställningar. Saknas föreställningen om risker för att risken inte finns eller för att kunskaperna om risker är bristfälliga? Om en informationsansats om detta bedöms som nödvändig behövs även kunskaper om vilken typ av information som ska delges. Kanske information om hot och risker som faktiskt föreligger men även om hur dessa kan förebyggas samt om vilka ansvarförhållanden som råder mellan olika organisationer och individen.

Frågan om individens ansvar i förhållande till samhällets ansvar är i detta sammanhang intressant för verksamhetsutövare att reflektera över. Om den generella riskmedvetenheten är låg hos allmänheten behövs kanske nytt ljus på var gränsen mellan egenansvar och samhällets ansvar går vad gäller information och kunskapen om eventuella risker.

Individens och samhällets ansvar

Fråga tio i enkäten undersöker vilken myndighet eller organisation i länet som respondenten uppfatta ha huvudansvaret vid en extraordinär händelse. Frågan syftar på sex olika extraordinära händelser. Resultaten visar en bild av att händelsens karaktär hänvisar respondenten till den organisation eller myndighet som uppfattas bära det huvudsakliga ansvaret.

Exempelvis uppger drygt hälften (58 procent) av respondenterna att sjukvårdsinstitutioner (såsom landsting, vårdcentral eller ambulans) bär det huvudsakliga ansvaret vid en pandemi. Drygt två tredjedelar (70 procent) av respondenterna uppger att elnätsoperator eller -leverantör bär huvudansvaret vid ett elbortfall. Drygt hälften (56 procent) uppger att polisen bär det huvudsakliga ansvaret vid ett terrorhot.

Händelser som inte lika tydligt svarar mot en institution eller funktion i samhället får mer spridda svar av respondenterna. Exempelvis uppger 22 procent staten och 13 procent länsstyrelsen som huvudansvarig vid en kärnkraftsolycka. 22 procent uppger ”vet ej” på samma fråga. Vid en transportolycka med farligt gods uppger 31 procent kommunal räddningstjänst som huvudansvarig och 15 procent polisen. 10 procent uppger länsstyrelsen.

Enkäten pekar så till vida på att uppfattningen om huvudansvar vid en extraordinär händelse spretar hos respondenterna. Det är dock viktigt att poängtera att även om huvudansvaret vid en enskild händelse åvilar en specifik aktör bygger det svenska krishanteringssystemet på samverkan mellan olika sektorsansvariga. Ansvarförhållanden är alltså inte fördelade efter händelsens särart trots att det ur en allmänhetssynpunkt kan te sig rimligt att exempelvis sjukvården har ett större ansvar vid en influensapandemi än kanske andra institutioner i samhället. Resultat från fråga tio öppnar således upp för reflektion avseende ansvar i samhället vid extraordinär händelse.

Samtidigt har ingen av respondenterna uppgivit sig själva som huvudansvarig vid någon av händelserna. Det är svårt att dra slutsatser utifrån denna omständighet på grund av frågans konstruktion. Avsaknad av tendenser till egenansvar i respondenternas svar kan bero på att frågan förutsätter någon myndighet eller organisation som huvudansvarig vid händelsen. Trots detta blir diskussionen om gränsen mellan individens och samhällets ansvar intressant med utgångspunkt i respondenternas svar. Var gränsen går mellan egenansvar och samhällets ansvar är uppenbarligen inte helt tydligt definierad.

Händelsens konsekvenser för individ och samhälle är även en viktig aspekt att ta hänsyn till speciellt om respondenterna uppfattar att samhällets ansvar ökar i takt med att händelsens samhällskonsekvenser ökar. Vad som förväntas av olika aktörer och den enskilde behöver i ljuset av detta tydliggöras.

Kriskommunikation och -information

Som argumenterats ovan kan svaren från frågorna sju ”Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?” och fråga tio ”Vilken myndighet eller organisation i länet uppfattar du har huvudansvaret för att hantera konsekvenserna av följande händelser” användas som incitament till att öka informationsinsatserna mot allmänheten i syfte att öka kunskaperna, dels om vilka risker som föreligger och hur dessa förebyggs, dels om hur ansvarsförhållanden ser ut mellan myndighet och allmänhet.

Enkätens åttonde fråga ”Vart vänder du dig i första hand för att söka information om följande händelse skulle inträffa?” samt nionde fråga ”I vilka typer av media skulle du

söka information om en större krishändelse i samhället inträffar (flera alternativ kan anges)?” försöker tydliggöra respondenternas beteende vid informationssökning vid extraordinär händelse.

Resultaten från fråga åtta visar samma tendenser som svaren från fråga tio, om ansvarsfrågan. Val av myndighet, organisation eller medier att vända sig till för information vid en händelse beror till viss del på händelsens karaktär. Exempelvis väljer många respondenter att höra av sig till sjukvårdssektorn vid influensapandemi, eller polisen vid ett terrorhot. Även massmedia och Internet har en stark svarsfrekvens för samtliga händelser. Respondenternas svar ger en bild av en allmänhet som aktivt uppsöker information och håller sig informerad genom externa kontakter. Att förstå informationsflöde, dels genom media men även digital informationshantering blir en särskilt viktigt fråga i ljuset av detta.

Samtidigt redovisar resultaten från fråga åtta en relativt hög svarsfrekvens för alternativet ”vet ej”. Bland annat uppger 10 och 14 procent av respondenterna att de inte vet var de skulle vända sig för information vid ett terrorhot respektive kärnkraftsolycka. Att fånga upp även dessa tendenser kan vara viktigt i det framtida informationsarbetet.

Sverige på 2010-talet är ett informationsintensivt samhälle. Att nå till medborgare i försök att höja kunskapsnivåerna om ansvarsfördelning och förebyggande arbete avseende krisberedskap och -hantering kan vara en utmaning. Det kan däremot vara mindre problematiskt att skapa säkra och i samhället väl inbyggda metoder för kunskapsöverföring. Att öka kunskaperna hos allmänheten om exempelvis kriskommunikationswebbplatser, VMA eller lokala informationssamlingsplatser för medborgare kan på så sätt hjälpa till att höja krisberedskapen i samhället.

Förslag på åtgärder och uppföljning

Riskbegreppet

Verksamhetsutövare inom krishantering, -beredskap och räddningstjänst använder begrepp som hot, risk, kris och extraordinär händelse inom ramen för sina respektive uppdrag. Länsstyrelsen, kommun och landsting har krishanteringsorganisationer som ska implementeras vid en extraordinär händelse. Länsstyrelsen har en funktion för krisberedskap och räddningstjänst som ansvarar för att höja beredskapen i länet och förebygga och öva inför stora händelser.

Samtidigt är den extraordinära händelsen med stora konsekvenser för många människor och samhället i stort, ett ovanligt fenomen. Att prata om risker och extraordinära händelser med respondenterna har under enkätundersökningen visat sig problematiskt i detta avseende. Att som allmänhet förhålla sig till något abstrakt och ovanligt förekommande har visat sig svårt för många. Samtidigt arbetar en stor del av svensk förvaltning med just sådana frågor som berör trygghet, säkerhet, risk och kris.

Det finns således en diskrepans i konkretiseringen av begreppen och i föreställningen av risken och den extraordinära händelsen. Det är i ljuset av detta inte svårt att förstå bilden av en allmänhet som på många sätt visar osäkerhet inför ansvarsförhållanden och informationsöverföring med avseende på krishantering och -beredskap. De vanligast förekommande svaren på frågan om vilken risk som uppfattas vara den allvarligaste för östgötarna är, efter ”vet ej”, trafikolycka, miljö- och klimatproblem, våld och brott samt sjukdomar. Med undantag för miljö- och klimatproblem beträffar samtliga dessa risker den privata sfären och har större konsekvenser för den enskilde än för samhället i stort.

Att klimat- och miljöproblem får många svar är i sig intressant och viktigt att uppehålla diskussionen vid. Att återkomma till denna fråga i framtida enkäter av liknande typ kan vara av stort intresse ur jämförelsesynpunkt.

Informationsansats

Sverige på 2010-talet är ett informationsintensivt samhälle. Utbudet på informationskanaler är stort och att tillförsöka sig information faller i många fall på konsumenten. Internet utgör på många sätt en outtömlig informationskälla och att betrakta Internet som ett enskilt medie ter sig alltmer oprecist. Många myndigheter använder traditionella krisinformationswebbplatser för att informera men samtidigt ger chat, e-post, fildelningsportaler, e-tjänster och sociala nätverk stora möjligheter att nå ut snabbt och till många med information. Parallellt löper det ordinarie nyhetsflödet i press, radio och TV. Verksamhetsutövare inom krisberedskap, -hantering och räddningstjänst behöver därför förhålla sig till kriskommunikation och -information i arbetet med samhällets beredskap och säkerhet.

En viktig fråga i sammanhanget är den om roll och ansvar. För att som verksamhetsutövare förstå sitt informationsansvar behövs samtidigt förståelse för rollen i krishanteringssystemet. Enkäten visar att händelser som inte svarar mot en institution eller funktion i samhället får spridning i svar. Samtidigt är det många respondenter (en på tio) som inte vet var de skulle vända sig vid en extraordinär händelse.

Att lära sig kommunicera med allmänheten, inom organisationen och ut mot övriga aktörer är en viktig fråga men för att förstå hur kommunikation bör ske, behövs även

en förståelse för vilken information som förväntas, vilken information som är nödvändig och vilken information som faktiskt når fram till rätt målgrupp. Detta måste ses i relation till vem eller vilka kommunikationen är avsedd för och till vem eller vilka den når fram, om den ens gör det. Kommunikationskanalen måste därför anpassas efter målgruppen samtidigt myndigheten eller organisationens målgrupp måste tydliggöras utifrån roll och ansvar.

Regelbundenhet

Delprojekt 2 inom Riskbild Östergötland III är ett fristående projekt som omfattar föreliggande riskmätning. De reflektioner och synpunkter som lyfts har gjorts så utifrån mätningens slutsatser. Syftet är att ge åtgärdsförslag åt aktörer inom verksamhetsområdet för att med hjälp av allmänhetens synpunkter höja samhällets krisberedskap. Genomförarna vill att rapporten ska fungera som en vägledning och stöd åt aktörer inom verksamhetsområdet inför kommande arbete.

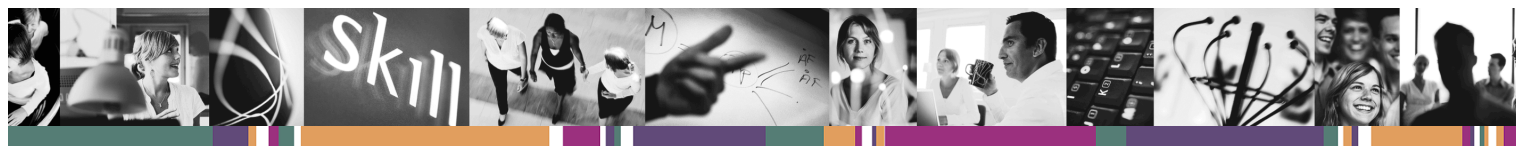
Den genomförda riskmätningen är dock inte slutförd. Delprojektet kan läggas till handlingar i och med avlagd slutrapportering till Rådet för krisberedskap och skydd mot olyckor, men samtidigt är det viktigt att inte glömma rapportens resultat. Att ta med sig de reflektioner som lyft kan vara mycket värdefullt i kommande arbete.

Samtidigt har enkätundersökningar generellt en naturlig livslängd. Att överväga en uppföljande enkätundersökning rekommenderas därför. Dels tenderar resultaten från en enkätundersökning att bli daterade, dels skapar förståelse för eventuell förändring över tid en bättre bild av allmänhetens kunskap och attityd. Att enkätens design förblir statisk är inte en nödvändighet men absolut viktigt för att säkerställa en viss grad av jämförbarhet. Att skapa och upprätthålla kunskaperna om allmänhetens inställning till samhällets krisberedskap är och förblir en viktig aspekt av krisberedskapsarbetet.

RISKMÄTNING ÖSTERGÖTLAND

Länsstyrelsen Östergötland

Författare Anna Ekermo
Projektledare Robert Wenemark
1 februari 2011
© 2010 Skill

Om Skill

Skill grundades 1997 och erbjuder akademikers kompetens genom rekrytering, uthyrning och undersökningar. Varje uppdrag kvalitetssäkras av våra erfarna rekryterare och projektledare.

Om författaren

Anna Ekermo har en masterexamen i socialantropologi och en kandidatexamen i pedagogik från Lunds Universitet. Hon har deltagit i förarbetet, intervjuarbetet samt författat rapporten.

SAMMANFATTNING

Föreliggande rapport redovisar resultaten från undersökningen Riskmätning Östergötland, som genomförts av Skill Scandinavia AB på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland under hösten 2010. Syftet med undersökningen har varit att få bättre kunskap om östgötarnas uppfattning kring risker och hot i länet, samt deras uppfattning om information och ansvar i samband med en extraordinär händelse.

Riskmätningen har baserats på en enkät med frågor som berör intresseområdet. Utifrån ett slumpmässigt urval har drygt 500 länsinvånare i Östergötland fått besvara frågorna i enkäten via telefonintervjuer.

I riskmätningen framgår att trafikolyckor samt miljö- och klimatproblem är de risker som respondenterna anser vara de allvarligaste för östgötarna. Men svaren spänner också över många olika områden och det går att konstatera att begreppet risk uppfattas olika av olika individer. En stor andel av respondenterna, drygt en tredjedel, har också svarat att de inte vet vilken som är den största risken eller att de inte anser att det finns några risker. Frågan om risk har av ett flertal respondenter upplevts som svår eller obehaglig. Efter genomgången enkät så har runt en tredjedel av respondenterna valt att ändra sitt svar på frågan om vilken som är den allvarligaste risken, och då har istället kärnkraftsolycka varit det dominerande svaret.

På frågan om vart respondenten skulle vända sig för information vid en extraordinär händelse är svaren väldigt spridda, medan svaren på frågan om vem som bär ansvaret för att hantera konsekvenserna av olika extraordinära händelser har varit mer koncentrerade kring ett fåtal alternativ.

Svaren på frågan om vilken som är den allvarligaste risken för östgötarna redovisas även med geografi och kön som indelningsgrund. Några större skillnader mellan olika grupper har här inte kunnat upptäckas, även om det ibland finns en skillnad i tyngdpunkten mellan svaren.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	3
1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och mål	5
1.3 Undersökningens genomförande	6
2. METOD	7
2.1 Urval, utfall och bortfall	7
2.2 Avgränsningar och hinder	7
2.3 Bakgrundsfrågor	8
2.4 Frågor om risk, ansvar och information	9
3. RESULTAT	11
3.1 Redovisning av enkätsvar, bakgrundsfrågor	11
3.2 Demografiska jämförelsetal för undersökningen	15
3.3 Redovisning av enkätsvar på frågor om risk, information och ansvar	16
3.4 Resultat med kön och geografi som indelningsgrund på frågan om risk	24
4. REFLEKTIONER	31
4.1 Reflektioner under referensgruppens möte	31
4.2 Riskbegreppet	32
4.3 Bortfallsanalys	33
4.4 Avgör tillfället svaret?	34
4.5 Rekommendationer	35
5. BILAGOR	36
5.1 Bilaga 1: Enkäten i sin helhet	36
5.2 Bilaga 2:	43
Fråga 8, tabell över alla svars kategorier som överstiger 1 % vid någon av händelserna	
5.3 Bilaga 3:	44
Fråga 10, tabell över alla svars kategorier som överstiger 1 % vid någon av händelserna	

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Länsstyrelsen ska arbeta för ett tryggt och säkert Östergötland och har i uppdrag att säkerställa att samordning och samverkan fungerar före, under och efter större olyckor och händelser i länet. För att uppnå god beredskap och minska konsekvenserna av en kris samverkar länsstyrelsen med olika aktörer på lokal, regional och central nivå. Myndigheten ska även sammanställa regionala risk- och sårbarhetsanalyser.

År 2004 påbörjades arbetet med Riskbild Östergötland; ett regionalt samverkansprojekt där krishanteringsaktörer i länet samlas för att knyta kontakter och genom samarbete förbättra länets beredskap. Ett syfte med Riskbild Östergötland är även att kartlägga vilka större olyckor och händelser som skulle kunna inträffa i länet, för att i förlängningen stärka krishanteringsförmågan. I detta arbete deltar, förutom Länsstyrelsen, även kommuner, landsting, myndigheter, näringslivsaktörer och ett flertal andra organisationer. Projektet styrs av det Regionala rådet för krisberedskap och skydd mot olyckor (RKS) i Östergötland och är nu inne i sin tredje period, som sträcker sig mellan år 2010 - 2012.

Under denna period är prioriterade områden för Riskbild Östergötland bland annat arbetet med förbättrad kriskommunikation, planering av en regional samverkanskurs (KRIS), samt en riskmätning bland länets befolkning. Föreliggande rapport redovisar resultaten från den genomförda riskmätningen.

1.2 Syfte och mål

Syftet med undersökningen är att få bättre kunskap om östgötarnas uppfattning kring risker och hot i länet, samt deras uppfattning om information i samband med en uppkommen krissituation. Syftet har även varit att ta reda på vad det offentliga i Östergötland, så som kommunerna, landstinget och länsstyrelsen, representerar för östgötarna före och under en extraordinär händelse eller risksituation. Vilka myndigheter/organisationer anser östgötarna vara ansvariga för att hantera konsekvenserna av en extraordinär händelse och var vänder de sig för att söka information? Det långsiktiga målet är att förbättra krisberedskapen i länet genom en ökad kännedom om östgötarnas kunskaper och attityder i riskfrågor.

Möjliga åtgärder efter undersökningen kan vara fördjupade och riktade studier och förändringar vad gäller kommunikation mellan länets aktörer samt med länsinvånarna. Resultatet av riskmätningen presenteras på en regional krishanteringskonferens under hösten 2011.

För att tydliggöra syfte och mål med undersökningen har tre grundläggande frågor formulerats. Dessa har fungerat vägledande och varit utgångspunkt vid utformning av undersökningen och valet av intervjufrågorna i denna.

- 1. Vilka typer av risker upplever östgötarna utgör de allvarligaste i länet?*
- 2. Var söker östgötarna sin information i samband med en extraordinär händelse?*
- 3. Vem/vilka anser östgötarna har det huvudsakliga ansvaret för att samhället fungerar avseende risker i regionen?*

1.3 Undersökningens genomförande

Skill Scandinavia AB har genomfört riskmätningen på uppdrag av Länsstyrelsen Östergötland. Planering av upplägg, metod och genomförande har skett i samarbete med berörda enheter på Länsstyrelsen, Linköpings universitet och den tillsatta referensgruppen med företrädare för andra relevanta aktörer i länet. I referensgruppen ingår också ledamöter från RKS två arbetsutskott.

Riskmätningen har baserats på en enkät med frågor som berör intresseområdet. Utifrån ett slumpmässigt urval har 500 länsinvånare i Östergötland fått besvara frågorna. Enkätens frågeformulär, grundläggande frågeställningar för undersökningen och resultatmål har utarbetats av Länsstyrelsen i samarbete med Skill och Linköpings Universitet. Riskbild Östergötland strävar efter en vetenskaplig ansats och detta är anledningen till att Linköpings Universitet har involverats i projektet. Universitetet har i första hand representerats av Kjerstin Andersson, som bl. a. har forskat inom området trygghet och säkerhet. Hon har bidragit med ett vetenskapligt perspektiv på innehåll och form.

Förankring hos referensgruppen har skett fortlöpande under arbetets gång. Enkäten i sin helhet återfinns i Bilaga 1.

Insamling av material har skett genom telefonintervjuer. Enkäten består av ett antal frågor med fasta svarsalternativ samt ett par öppna frågor. Några av frågorna är bakgrundsfrågor, i syfte att få en bild av respondentens bakgrund, och de resterande frågorna berör uppfattningen om begreppet risk, ansvar och tillgänglig information vid en extraordinär händelse. Innan intervjuerna genomfördes testades enkäten på ett antal försökspersoner och reviderades sedan i viss utsträckning. En pilotstudie genomfördes också för att säkerställa att enkäten och frågorna fungerade i en verklig intervjusituation. Telefonintervjuerna har genomförts under november och december 2010.

2. METOD

2.1 Urval, utfall och bortfall

Totalt genomfördes intervjuer med 507 personer från 18 år och uppåt utifrån ett slumpmässigt urval i länet. Genom att ett underlag på 1500 personer användes uppnåddes målet att nå 500 respondenter.¹ På vissa frågor har svarsfrekvensen varit något lägre än 507 och då varierat mellan 500 och 506.

6 uppringningsförsök gjordes till varje person, vid olika tider och datum. Om kontakt inte skapats då så räknades det som ett bortfall. Utfallet påverkas av i vilken utsträckning personerna i urvalet kunnat eller velat svara på enkäten.

Frågeundersökningar dras alltid med ett visst bortfall eftersom en del av de personer som valts ut för att ingå i undersökningen inte vill eller inte kan delta, eller eftersom vissa av dem som deltar inte besvarar alla frågor. Det bedömdes dock att risken för bortfall kunde minskas om enkäten genomfördes via telefonintervjuer. En telefonenkät bedömdes behöva kortare tid för genomförande, vara säkrare för att få en hög svarsfrekvens och minska risken för att respondenten skulle missförstå frågeställningarna eftersom intervjuaren har möjlighet att förtydliga direkt. En fördel är också att respondentens spontana svar kan registreras av intervjuaren.

2.2 Avgränsningar och hinder

Undersökningen avser Östergötlands län, vilket alltså har varit den geografiska avgränsningen. Östgötar från åldern 18 år och uppåt har varit undersökningens målgrupp. Den nedre åldersavgränsningen har gjorts utifrån etiska och praktiska överväganden eftersom det kan bli nödvändigt att införskaffa målsmans tillstånd för att intervjua personer som ännu ej är myndiga. Någon övre åldersgräns har dock inte bedömts som nödvändig.

För att säkerställa att endast personer inom länet skulle ingå i denna undersökning har endast fasta telefonnummer använts som kontaktinformation till respondenterna.

Ett flertal personer med utländsk bakgrund har inte kunnat besvara enkäten eftersom deras kunskaper i svenska inte varit tillräckliga.

¹ Utifrån underlaget på 1500 personer var svarsfrekvensen 37 % (507 st) och bortfallet 63 %, fördelat på 39 % (523 st.) som aldrig gick att nå och 24 % (323 st.) som valde att inte delta i undersökningen.

2.3 Bakgrundsfrågor

I dialog med referensgruppen, Linköpings universitet, representanter från Skill Scandinavia AB och berörda enheter inom Länsstyrelsen, har följande bakgrundsfrågor inkluderats i enkäten:

Ålder, kön, antal boende i hushållet, antal barn under 18 år i hushållet samt ålder på dessa, var i Östergötland respondenten bor, kommun, nuvarande huvudsaklig sysselsättning samt en fråga om svensk/utländsk bakgrund.

Bakgrundsfrågorna har formulerats på följande sätt:

1) Respondentens ålder, kön och hemkommun

Dessa uppgifter har tagits ur PAR AB:s register² och har kunnat registreras direkt i undersökningens databas. Frågor om detta har alltså inte behövt ställas.

2) Hur många boende är det i ditt hushåll?

Alternativen har varit 1, 2, 3, 4, 5 och 6 personer eller fler.

3) Finns det barn i ditt hushåll som är under 18 år?

Om Ja, i vilken eller vilka åldrar är barnet/barnen?

Ålderskategorierna är 0-6 år (småbarn), 7-12 år (skolålder) och 13-17 (tonårsbarn). Flera alternativ kan anges och hushållet räknas då till alla de respektive ålderskategorierna som anges.

4) Var i Östergötland bor du?

Frågan ställs för att ta reda på om respondenten bor i en tätort och dess storlek, eller om respondenten bor utanför tätort eller på landsbygd.

5) Vilken är din nuvarande huvudsakliga sysselsättning?

Alternativen har varit Yrkesarbetande, Arbetslös, Studerande, Pensionär eller Annat (ange vad).

6) Är du och dina föräldrar födda i Sverige?

Frågan ställs som ett led i Länsstyrelsens arbete för att alla medborgare, oavsett etnisk och kulturell bakgrund, ska inkluderas i samhället och ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom olika områden. Länsstyrelsen vill här veta om det finns behov av att tydligare rikta information till grupper med särskilt ursprung.

² Tidigare Postens Adressregister, leverantör av marknadsinformation i Norden och Europa

2.4 Frågor om risk, ansvar och information

Under åren 2005-2006 genomförde Länsstyrelsen Östergötland sex stycken workshops inom projektet Riskbild Östergötland, ett för varje samverkansområde. Ett stort antal myndigheter och organisationer medverkade. Varje workshop genererade en rapport som redovisade resultaten. Vid arbetet med dessa rapporter beaktades även nyligen genomförda riskanalyser inom respektive samverkansområde. Rapporterna redovisar bl. a. gemensamma slutsatser kring de mest sannolika samt de allvarligaste händelser som bedömdes kunna inträffa i eller påverka Östergötlands län.

Några av de allvarligaste olyckorna/händelserna bedömdes vara kärnkraftolycka och pandemi och några av de olyckor/händelser som bedömdes som mest sannolika var elbortfall, oväder och transportolycka med utsläpp av farligt gods. Dessa slutsatser har varit utgångspunkten för vilka risker, händelser eller olyckor som har satts i fokus i enkäten.

Vid några av enkätens frågor är en matris uppbyggd med en flertal svarsalternativ. Ett antal av alternativen i matrisen kan sorteras under ett paraplyalternativ (ex. Landstinget – vårdcentral, sjukvård (inkl. ambulans)). Argumentet för att ändå hålla alternativen isär har varit att möjligheten ska finnas att senare kunna sortera in dessa under paraplyalternativet. Dock skulle det inte gå att särskilja några nyanser i paraplyalternativet, om denna uppdelning inte skedde.

De frågor som ställs om risk, ansvar och information i enkäten är avsedda att tillsammans med de bakgrundsdata som samlas in kunna besvara de tre grundläggande frågorna som redovisas i kapitel 1.2, och därigenom uppnå undersökningens syfte.

Frågorna är formulerade som följer:

7) Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?

Detta är en öppen fråga där respondenten har fått svara spontant. Frågan har ställts utan angivna alternativ eftersom ett syfte med undersökningen har varit att få kunskap om vilka risker *allmänheten* i Östergötland anser vara de allvarligaste. Förslag på risker som skulle ha styrt respondentens svar har därför inte angetts. Om respondenten har angivit flera risker, har endast det första svaret använts i analysen av materialet.

8) Vart vänder du dig i första hand för att söka information om följande händelse skulle inträffa?

Här räknas nedanstående scenarier upp ett och ett, och respondenten får svara på vart och ett av dessa. Intervjuaren markerar svaren i den fasta matrisen. En förklaring finns för varje scenario, om respondenten är osäker på betydelsen. Ett svarsalternativ per händelse kan anges.

9) I vilka typer av media skulle du söka information om en större krishändelse i samhället inträffar (flera alternativ kan anges)?

Här finns 12 olika former av media listade, så som tv, dagstidningar, internetsajter etc. Frågan ställs utan alternativ, men om respondenten är osäker har alternativ angetts. Flera svarsalternativ kan anges.

10) Vilken myndighet eller organisation i länet uppfattar du har huvudansvaret för att hantera konsekvenserna av följande händelser?

Här räknas återigen nedanstående scenarier upp ett och ett, och respondenten får svara på vart och ett av dessa. Intervjuaren markerar svaren i den fasta matrisen. Ett svarsalternativ per händelse kan anges.

11) Tidigare så ställde jag frågan "Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?". Finner du efter att ha svarat på efterföljande frågor någon anledning att ändra ditt svar på frågan?

Detta är också en öppen fråga som ställs i syfte att se om respondentens spontana reaktion, som framgick i fråga 7, har ändrats efter genomgången av de händelser och olyckor som listats i enkäten.

Scenarier

Valet av scenarier baseras på slutsatserna i Länsstyrelsens rapporter från de workshops som genomfördes inom Riskbild Östergötland år 2005 - 2006. Här ges en tydligare motivering till varje scenario. Respondenterna har vid behov fått en utförligare förklaring till vad varje händelse innebär. Dessa förklaringar återfinns i enkäten, Bilaga 1. En händelse i taget har presenterats för respondenten.

- ***Pandemi***
Utvald p.g.a. dess aktualitet sedan influensapandemin vintern 2009/2010.
- ***Omfattande transportolycka med utsläpp av farligt gods***
Utvalt exempel på transportolycka p.g.a. konsekvenser som kan komma av kombinationen med farligt gods.
- ***Elavbrott som varar längre än 24 timmar***
Utvald p.g.a. tidigare inträffade strömavbrott och för det arbete som genomförs i länet och nationellt kring detta.
- ***Snöstorm med omfattande påverkan på samhället***
Utvald som exempel på extremt väder p.g.a. säsongskopplingen.
- ***Terrorhot mot lokalsamhället***
Utvald p.g.a. dess aktualitet i världen som helhet, liksom inom EU och även Sverige.
- ***Kärnkraftsolycka som påverkar lokalsamhället***
Utvald p.g.a. händelsens potentiellt oerhörda konsekvenser samt att Östergötland sannolikt påverkas av händelsen om den inträffar i närbelägen verksamhet.

3. RESULTAT

3.1 Redovisning av enkätsvar, bakgrundsfrågor

Här följer en redovisning av resultatet av enkätundersökningen. Resultatet redovisas i samma ordning som frågorna ställdes till respondenterna. Enkäten i sin helhet återfinns, som tidigare nämnts, i Bilaga 1.

I vissa diagram är summan av de redovisade staplarna lägre än hundra procent. Detta beror på avrundningar eller på att de kategorier som är relativt små inte visas i diagrammet.

Fråga 1. Kön - och åldersfördelning

Frågor om kön och ålder har inte behövt ställas till respondenterna, eftersom dessa uppgifter ingår i de register som PAR AB tillhandahåller.

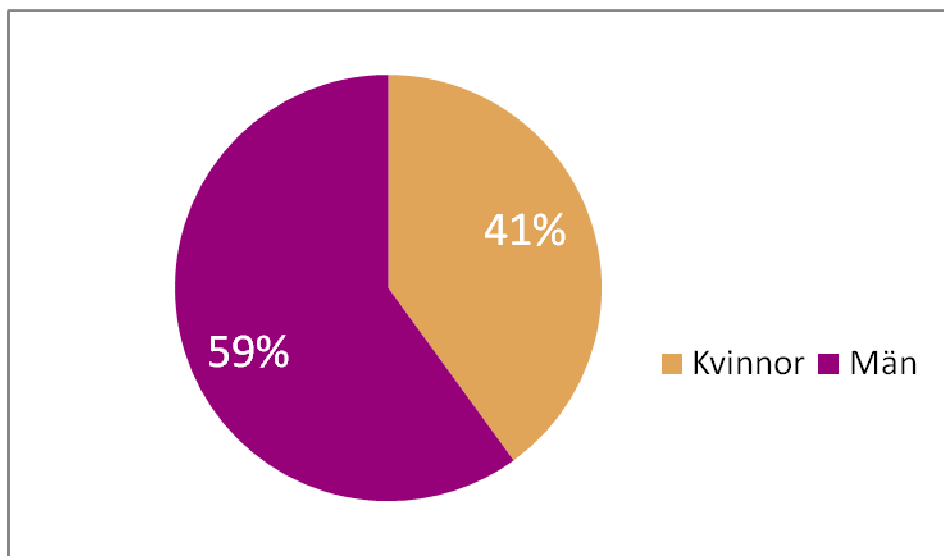

Diagram 1: Fördelning mellan kvinnor och män

Av de som svarat på enkäten är ca sex av tio män.

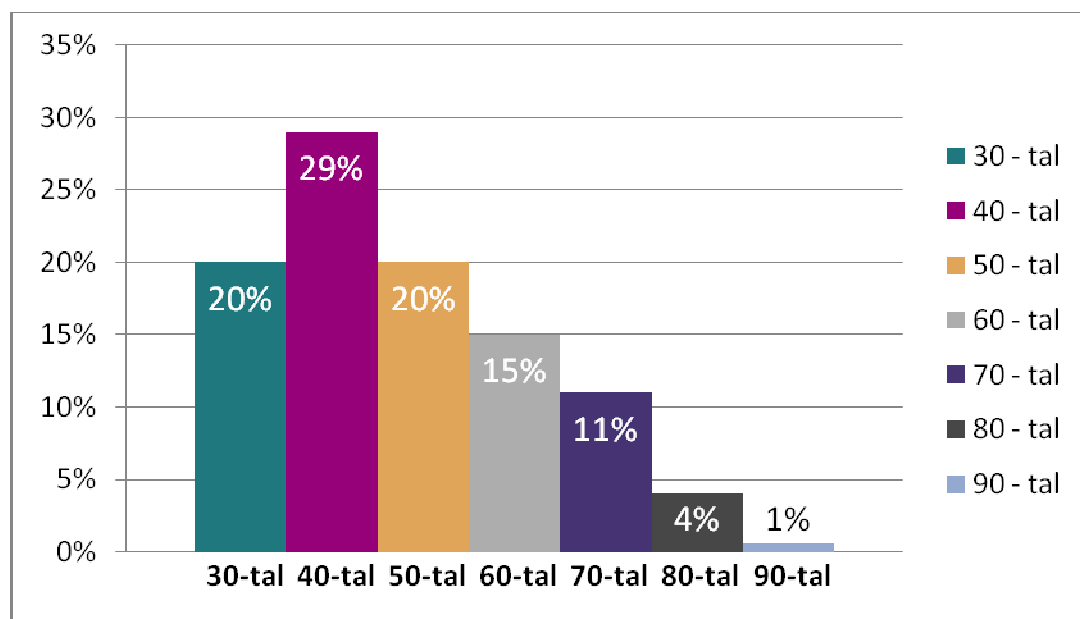

Diagram 2: Respondenternas åldersfördelning, baserat på födelseår

Bland respondenterna är personer födda på 40-talet en stor grupp följt av personer födda på 30- och 50- talet, medan de yngsta grupperna är sämre representerade.

Fråga 2. Hur många boende är det i ditt hushåll?

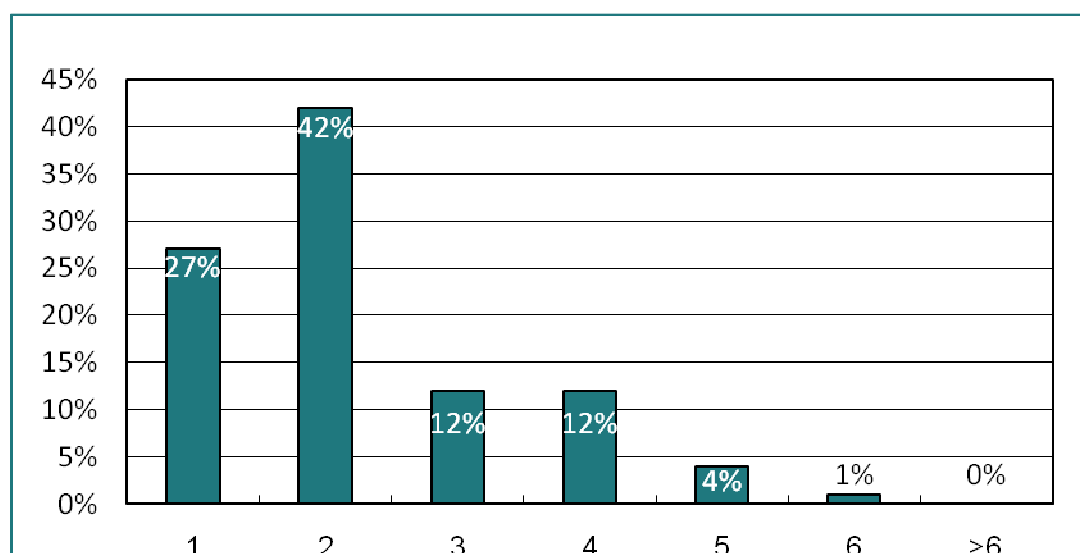

Diagram 3: Antal boende i respondenternas hushåll

Att nästan 70 % av respondenterna bor i ensam- eller parhushåll speglar den tidigare bilden att en majoritet av de intervjuade är födda på 30- 40- och 50-talet.

Fråga 3. Finns det barn i ditt hushåll som är under 18 år? Om Ja, i vilken/vilka åldrar är barnet/barnen?

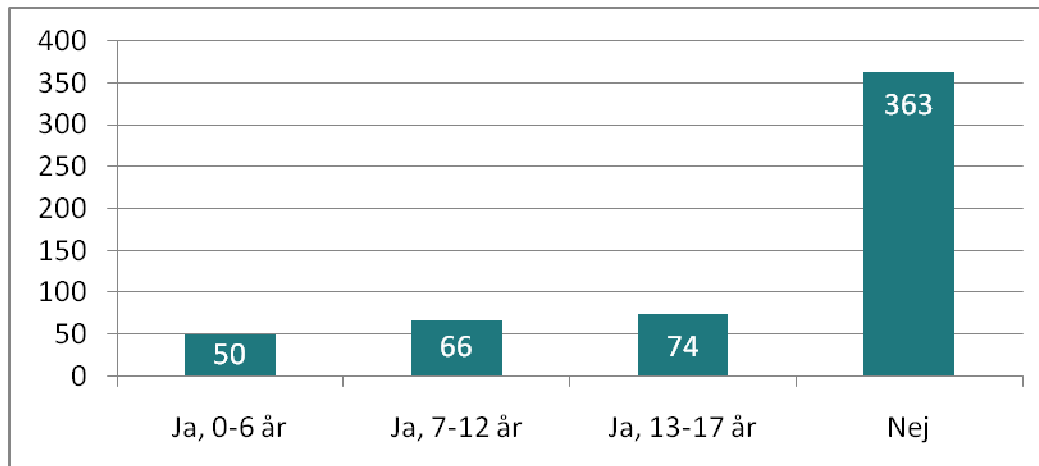

Diagram 4: Antal barn i respondenternas hushåll

Här redovisas resultaten i absoluta tal istället för procent, eftersom respondenten har kunnat ange att det finns barn i flera av de ovanstående kategorierna i hushållet. Även denna bild, att en majoritet inte har barn i hushållet, speglar de tidigare när det gäller åldersfördelningen på respondenterna. 144 hushåll med hemmaboende barn under 18 år ingått i undersökningen.

Fråga 4. Var i Östergötland bor du?

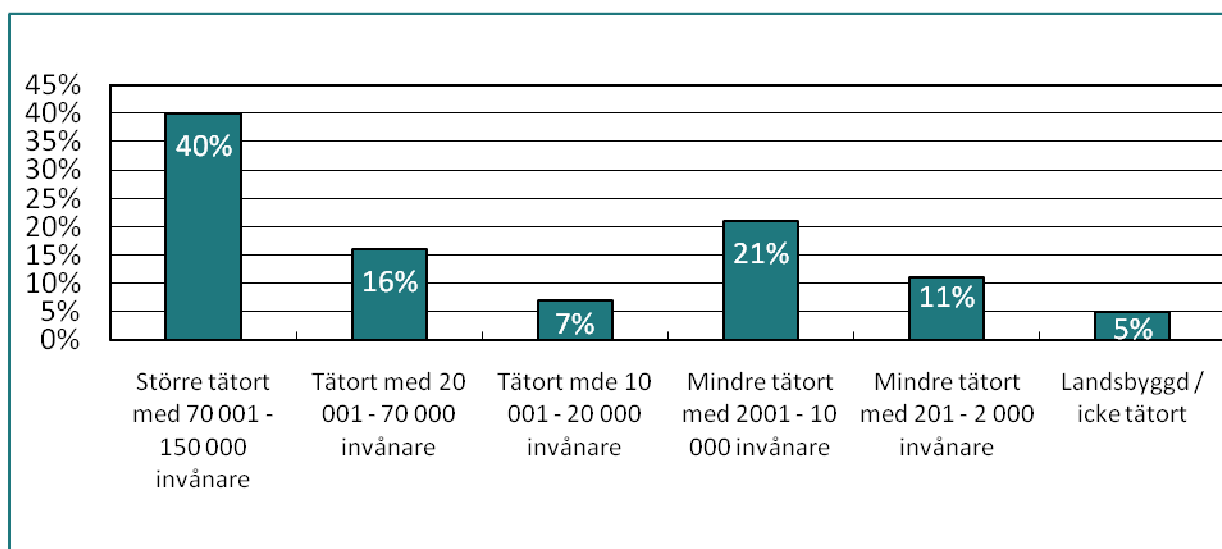

Diagram 5: Respondenternas geografiska fördelning

40 % av respondenterna bor i större tätort och ca en femtedel bor i mindre tätort med 2001 – 10 000 invånare.

Fråga 5. Vilken är din nuvarande huvudsakliga sysselsättning?

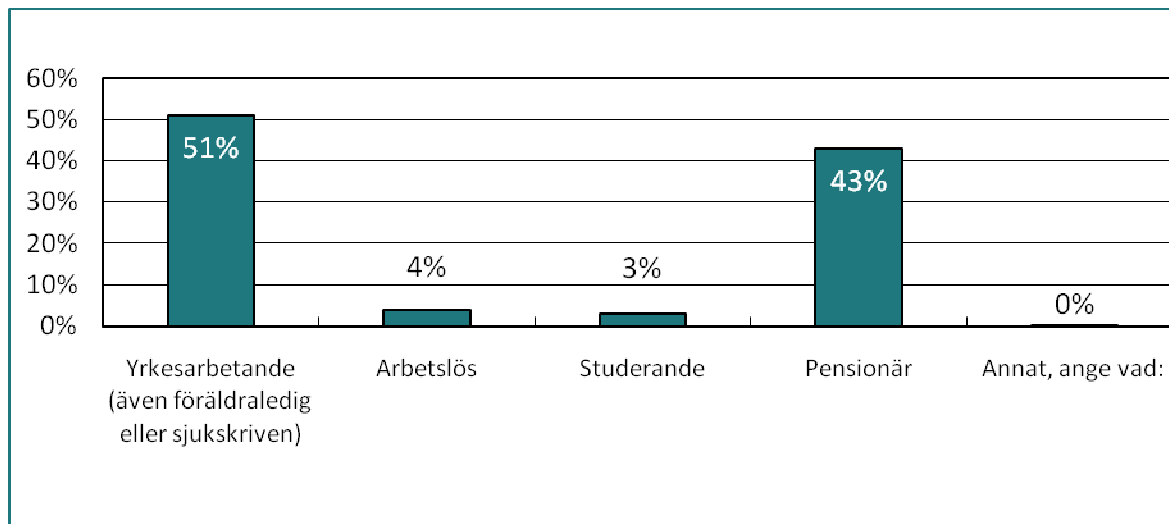

Diagram 6: Respondenternas huvudsakliga sysselsättning

En stor grupp av respondenterna är pensionärer, men majoriteten är yrkesarbetande.

Fråga 6. Är du och dina föräldrar födda i Sverige?

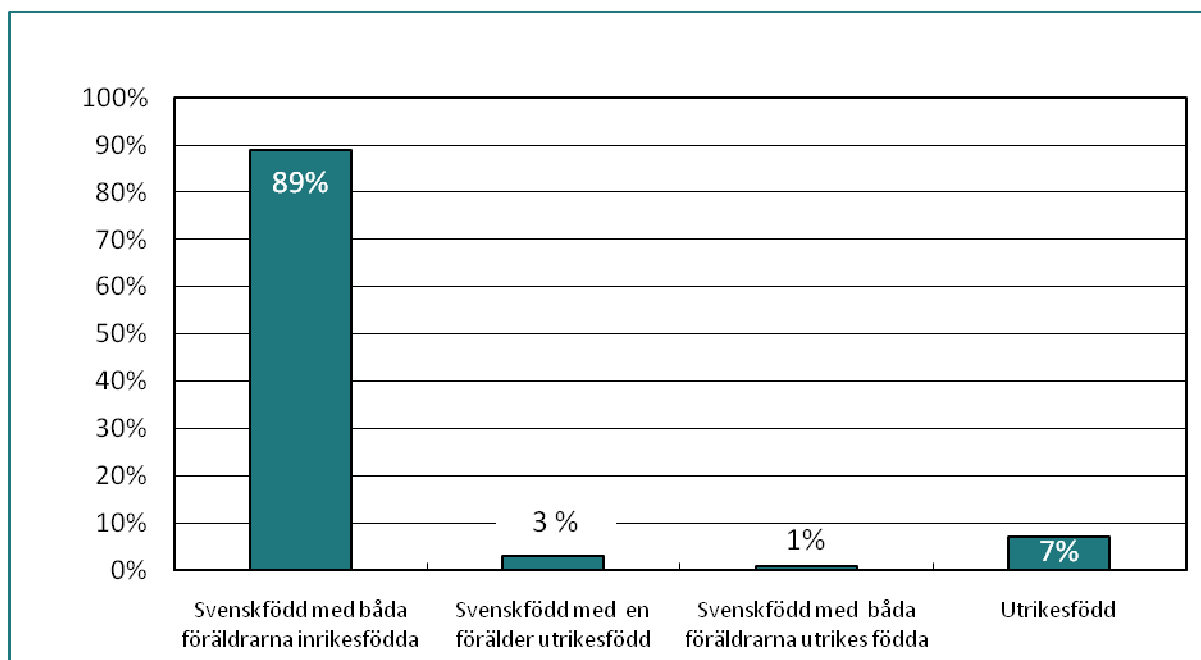

Diagram 7: Respondenternas inrikes- eller utrikesbakgrund

Knappt 90 % av respondenterna är svenskfödda med båda föräldrar födda i Sverige, medan drygt 10 % har någon form av utländsk bakgrund

3.2 Demografiska jämförelsetal för undersökningen

För att sätta den demografiska sammansättningen av respondenterna i ett sammanhang och få en bild över hur respondenterna fördelar sig över länets kommuner, så anges här några uppgifter om länet så som det ser ut enligt officiell statistik från SCB.

- 49,8 procent av länets befolkning är kvinnor och 50,2 procent är män.
- 61,1 procent av befolkningen är mellan 18 och 64 år gamla. 18,5 procent är 65 år eller över.
- 15,1 procent har utländsk bakgrund (d.v.s. är själva födda utomlands eller har två föräldrar som är födda utomlands).
- 20,7 procent av länets befolkning ingår i en barnfamilj med barn i åldrarna 0 till 17 år.
- 40,7 procent av länets invånare är anställda i någon form.
- 7,8 procent av länets invånare är arbetslösa eller satta i program med aktivitetsstöd.

Vissa av dessa siffror kan ses ha relativt god överensstämmelse med undersökningens respondenter, medan andra (t ex antalet respondenter i Norrköping nedan), har sämre. Urvalet har skett slumpvis och har inte styrts för att nå en representativ fördelning över länets kommuner. Detta skulle vara möjligt men kräver då ett större underlag. I denna undersökning har länet i sin helhet varit i fokus, snarare än de enskilda kommunerna.

Antal invånare i Östergötlands län			Antal respondenter i riskmätningen	
Kommun	Invånarantal ³	Andel i procent	Antal respondenter	Andel i procent
Boxholm	5 236	1,2	8	1,5
Finspång	20 787	4,8	20	3,9
Kinda	9 804	2,2	13	2,6
Linköping	146 154	34,0	105	20,7
Mjölby	25 802	6,0	50	9,8
Motala	42 001	9,8	72	14,2
Norrköping	129 867	30,2	155	30,6
Söderköping	14 079	3,3	19	3,7
Vadstena	7 424	1,7	6	1,2
Valdemarsvik	7 789	1,8	12	2,4
Ydre	3 681	0,8	4	0,8
Åtvidaberg	11 486	2,7	31	6,1
Ödeshög	5 293	1,2	12	2,4
<i>Länet</i>	<i>429 403</i>	<i>~100</i>	<i>507</i>	<i>~100</i>

Tabell 1: Respondenternas fördelning över länets kommuner

³ SCB 2010 kvartal 3

3.3 Redovisning av enkätsvar på frågor om risk, information och ansvar

Fråga 7. Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?

Denna fråga kan anses vara den mest centrala för undersökningen. I projektplanen för riskmätningen anges att målsättningen för uppdraget är att få *kunskap om vilka hot och risker som östgötarna uppfattar som de allvarligaste*. För att nå denna kunskap har fråga 7 ställts som en öppen fråga, utan några specificerade svarsalternativ. På så sätt undviks problemet med att respondenternas svar färgas av fördefinierade alternativ. De svar som anges är respondenternas spontana svar.

Eftersom detta var en öppet ställd fråga har kategoriseringen av svaren gjorts i efterhand. Ibland har respondenten angett flera risker, men det är den risk som respondenten nämnt först som redovisas här.

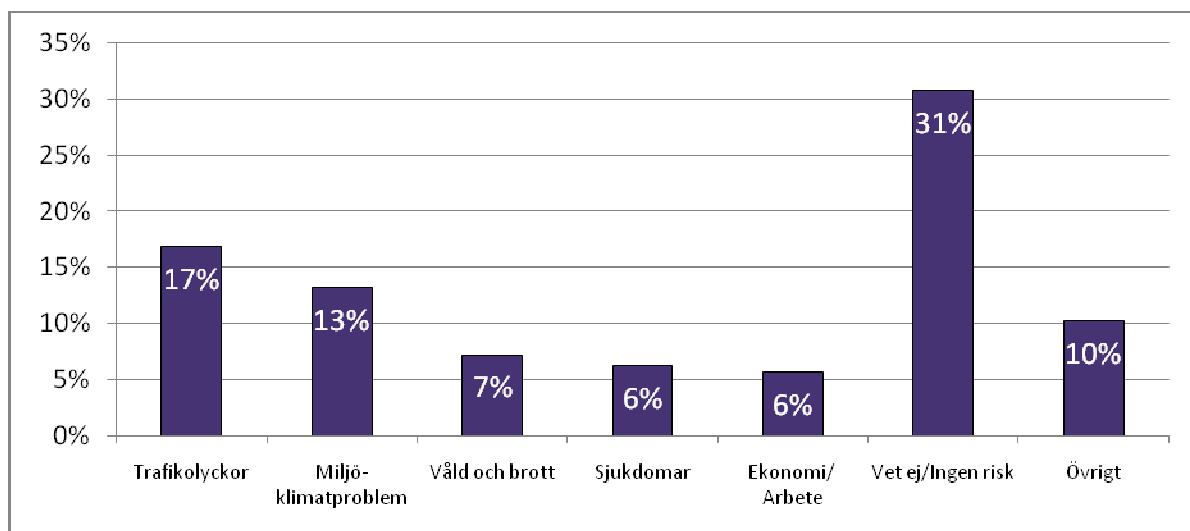

Diagram 8: Fördelningen av de risker som respondenterna angivit

Tre kategorier redovisas inte i diagrammet eftersom de är relativt små. Dessa är: Snö- och vinterproblem (21 st. eller 5 %), Terrorism (13 st. eller 3 %) samt Politik (9 st. eller 2 %).

Drygt 30 % av respondenterna har uppgett att de inte vet vilken den allvarligaste risken är eller att de inte anser att det finns några risker. Detta måste anses vara en hög andel. I denna kategori ingår även några som inte velat besvara frågan.

Den faktiska risk som flest respondenter angett som den allvarligaste är risken för *Trafikolyckor*, 17 %. Här har respondenterna nästan uteslutande åsyftat olyckor med personbil. Därefter följer risken för *Miljö- och klimatproblem*, 13 %. I kategorin *Övrigt*, som inrymmer 10 % av svaren, ingår svar som: ”brand”, ”datahaveri”, ”elavbrott”, ”förorenat vatten”, ”höga flöden”,

”infrastrukturproblem”, ”kemikalier”, ”krig”, ”kärnkraftsolycka”, ”oro”, ”svårt att få hjälp”, ”storm”, ”SJ”, ”teknikberoende” och ”vattenbrist”.

Frågan om risk har ofta uppfattats som svår att besvara. Många har undrat vad som varit syftet med frågan, vilka slags risker frågan syftat på och flera har tyckt att frågan är obehaglig. Vidare information och reflektioner kring svaren på fråga 7 återfinns i kapitel 4.1.

En slutsats är att respondenternas svar spänner över många olika områden. Begreppet risk uppfattas alltså olika av olika individer.

Fråga 8. Vart vänder du dig i första hand för att söka information om följande händelse skulle inträffa?

På denna fråga har endast ett svarsalternativ kunnat anges vid varje händelse.

De svarsalternativ som har en låg svarsfrekvens, 9 % eller mindre vid respektive händelse, har plockats bort ur redovisningstabellen och redovisas separat i Tabell 3 nedan. Tabell med redovisning av resultatet för alla svarsalternativ på fråga 8 som överstiger 1 % i svarsfrekvens vid någon av händelserna, återfinns i Bilaga 2. Svarsfrekvensen för Länsstyrelsen och Landstinget är lägre än 9 %, men finns ändå redovisade i tabellen.

	Pandemi	Transportolycka, farligt gods	Omfattande snöstorm	Elavbrott >24h	Terrorhot	Kärnkraftsolycka
Länsstyrelsen	1 %	2 %	1 %	0 %	2 %	4 %
Kommunen	3 %	7 %	10 %	5 %	7 %	8 %
Kommunal räddningstjänst	0 %	17 %	6 %	1 %	1 %	6 %
Landstinget	7 %	1 %	0 %	0 %	0 %	1 %
Sjukvård (inklusive ambulans)	18 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Vårdcentral	29 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Elbolag/Elleverantör	0 %	0 %	2 %	62 %	0 %	0 %
Internet	20 %	15 %	13 %	3 %	12 %	12 %
Massmedier	12 %	17 %	21 %	5 %	19 %	30 %
SOS Alarm	1 %	10 %	3 %	1 %	1 %	3 %
Polis	0 %	13 %	3 %	1 %	37 %	6 %
SMHI	0 %	0 %	11 %	0 %	0 %	0 %
Vet ej	3 %	7 %	8 %	6 %	10 %	14 %

Tabell 2: Fördelningen av var respondenterna skulle söka information i första hand vid respektive händelse

Vid flera av händelserna är svaren spridda och ingen aktör sticker ut som den tydligt dominerande.

- Undantaget är vid *Elavbrott > 24 h*, där Elbolag/Elleverantör har fått 62 % av svaren.
- Vid händelsen *Pandemi* är Vårdcentral den största aktören med 29 % av svaren, följt av Internet och Sjukvård på runt 20 %.
- *Transportolycka, farligt gods* har en spridd fördelning, där Massmedier, Kommunal räddningstjänst och Internet fått de högsta svarsfrekvenserna på 15 respektive 17 %.
- Vid *Omfattade snöstorm* får Massmedier 21 % av svaren, följt av Internet SMHI och Kommunen på runt 10 %.
- Vid *Terrorbot* sticker Polisen ut med 37 % av svaren. Massmedier får där knappt 20 %, Internet och Vet ej runt 10 %.
- Vid *Kärnkraftsolycka* har 30 % svarat Massmedier och 12 % Internet. 14 % har svarat att de inte vet vart de skulle vända sig.

Länsstyrelsen, Landstinget och Kommunen har relativt låg svarsfrekvens vid alla händelser. Istället verkar det vara Internet och Massmedier som respondenterna tänker att de skulle vända sig till i första hand för att söka information vid en extraordinär händelse.

Det kan vara intressant att titta på vad som händer om de kategorier som ligger nära varandra läggs ihop. T ex får Kommunen och Kommunal Räddningstjänst då 24 % av svaren vid händelsen *Transportolycka*. Vid händelsen *Snöstorm* får dessa tillsammans 16 % av svaren och vid *Kärnkraftsolycka* 14 %.

Om Landstinget, Sjukvård (inkl. ambulans) och Vårdcentral redovisas tillsammans så får dessa 54 % av svaren vid händelsen *Pandemi*.

Om Massmedier och Internet redovisas tillsammans så får de höga siffror vid de flesta händelser. 32 % vid både *Pandemi* och *Transportolycka* och 33 % vid *Snöstorm*. 31 % respektive 42 % vid *Terrorbot* och *Kärnkraftsolycka*.

Svarsalternativ med svarsfrekvens under 10 % vid alla händelser

0-1% svarsfrekvens	2-3 % svarsfrekvens	4-9% svarsfrekvens
Arbetsgivare	Annan statlig myndighet	Sveriges Radio
Frivilligorganisation	Familj/vänner/kollegor	
Försäkringsbolag	Hysesvärd	
Försäkringskassan	Ej intresserad av information	
Hemvärnet	Annat	
Privata företag/aktörer		
Religiösa organisationer/samfund		
Försvarsmakten		
Staten (regering och riksdag)		

Tabell 3: Svarsalternativ med svarsfrekvens under 10 %, fråga 8

Sveriges Radio hade mellan 3 och 9 % svarsfrekvens vid alla händelser. Under kategorin Annat finns svar så som "företagshälsovård", "jag ser vad andra gör först" eller "jag brukar hjälpa andra".

Nedan följer en tabell där de alternativ som fått den högsta svarsfrekvensen i Tabell 2 vid respektive händelse redovisas.

Summering högst svarsfrekvens

Pandemi	Transport-olycka	Snöstorm	Elavbrott	Terrorhot	Kärnkrafts-olycka
Vårdcentral: 29 %	Kommunen: 17 %	Massmedier: 21 %	Elbolag/ Elleverantör: 62 %	Polisen: 37 %	Massmedier: 30 %
Internet: 20 %	Massmedier: 17 %	Internet: 13 %		Massmedier: 19 %	Vet ej: 14 %
Sjukvården: 18 %	Internet: 15 %				
	Polisen: 13 %				

Tabell 4: Summering av svarsalternativ med högst svarsfrekvens, fråga 8

Massmedier förekommer vid fyra av händelserna och Internet och Polisen vid två. Vid *Snöstorm*, *Elavbrott* och *Kärnkraftsolycka* har det funnits en aktör som relativt de andra haft en högre

svarsfrekvens, varför endast den redovisas i tabellen. Vid både *Snöstorm* och *Kärnkraftsolycka* har detta varit Massmedier.

Fråga 9. I vilka typer av media skulle du söka information om en större krishändelse i samhället inträffar (flera alternativ kan anges)?

På denna fråga har respondenten kunnat ange flera alternativ och många har angett minst två. Därför redovisas resultatet i reella tal och inte i procent.

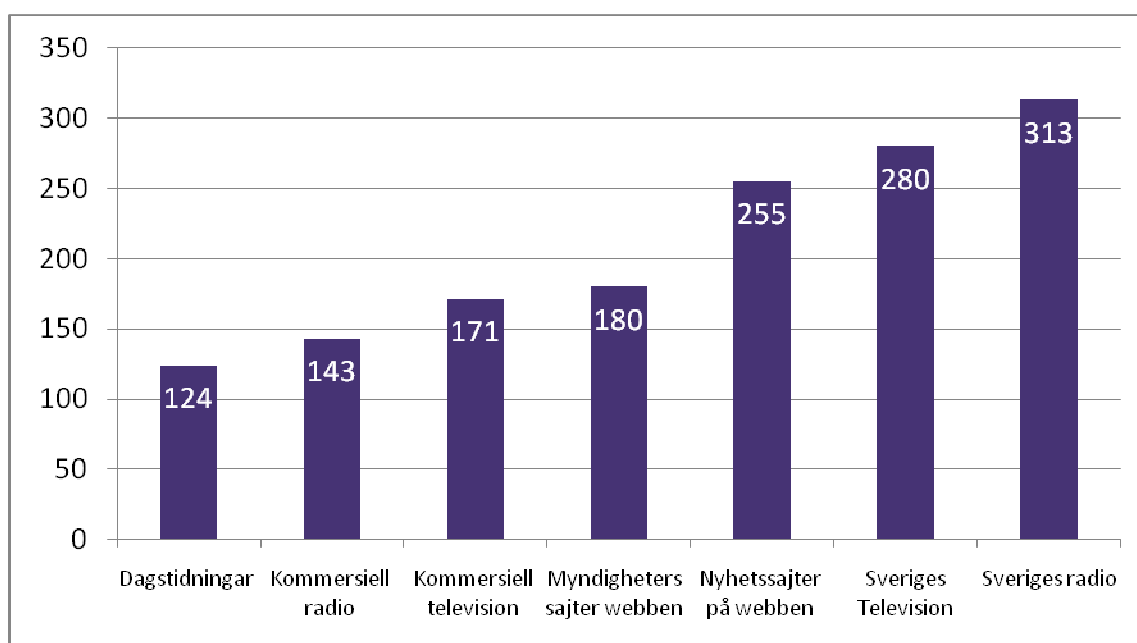

Diagram 9: Fördelning av i vilka media respondenterna skulle söka information

Många av respondenterna har svarat att de skulle vända sig till Sveriges Radio eller Sveriges Television för information vid en krishändelse. Nyhetssajter och myndighetssajter på webben har fått många träffar, men även en traditionell kanal som dagstidningar finns med som ett alternativ som har valts.

I diagrammet är de svar som understiger 100 i antal bortplockade. Dessa är:

- Annat: 14 st.
- Text-tv: 36 st.
- Internet/Google: 34 st.
- Kvällstidningar: 28 st.
- Vet ej: 11 st.
- Gratis tidningar: 10 st.
- Wikipedia: 2 st.

(Kategori Annat innehåller: Telefonkatalog: 4 st., TV4/lokal-tv: 3 st., Bekanta: 2 st., Myndighet: 2 st. och Polis: 1 st.)

Fråga 10. Vilken myndighet eller organisation i länet uppfattar du har huvudansvaret för att hantera konsekvenserna av följande händelser:

Även här har de svarsalternativ med svarsfrekvens på 9 % eller lägre plockats bort ur redovisningstabellen och redovisas separat nedan i Tabell 6. Tabell med redovisning av resultatet för alla svarsalternativ på fråga 10 som överstiger 2 % i svarsfrekvens, återfinns i Bilaga 3.

	Pandemi	Transportolycka, farligt gods	Elavbrott >24h	Omfattande snöstorm	Terrorhot	Kärnkraftsolycka
Länsstyrelsen	13 %	10 %	6 %	9 %	5 %	13 %
Kommunen	5 %	9 %	7 %	33 %	5 %	9 %
Kommunal räddningstjänst	0 %	31 %	1 %	10 %	1 %	7 %
Landstinget	46 %	1 %	0 %	1 %	0 %	1 %
Sjukvård (inklusive ambulans)	12 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Elbolag/Elleverantör	0 %	0 %	70 %	1 %	0 %	0 %
Polis	0 %	15 %	0 %	2 %	56 %	6 %
Staten (regering och departement)	1 %	1 %	1 %	1 %	12 %	22 %
Vet ej	8 %	12 %	8 %	16 %	10 %	22 %

Tabell 5: Fördelning av vilken instans som respondenterna uppfattar har huvudansvar för att hantera konsekvenserna vid respektive händelse

I denna tabell finns oftare en svarskategori som sticker ut med höga svarsfrekvenser, än i fråga 8 som berörde var respondenten skulle vända sig för att söka *information* om de olika händelserna skulle inträffa. Här i fråga 10, som berör *ansvar* för hantering av konsekvenserna vid de olika händelserna, verkar någon svarskategori dominera vid respektive händelse. Tydligast är detta vid händelsen *Elavbrott >24h* och minst tydlig vid *Kärnkraftsolycka*. Respondenterna är alltså mer överens om vem som har ansvar än vart de vänder sig för att söka information.

Vid händelsen *Pandemi* har Landstinget fått nära hälften av svaren. Även Länsstyrelsen och Sjukvården har nämnts och fått drygt en tiondel av svaren var. Vid en *Transportolycka med farligt gods* anser drygt en tredjedel att den Kommunala Räddningstjänsten har ansvaret och ca hälften så många anser att Polisen har ansvaret. Vid *Elavbrott >24 h* finns den högsta svarsfrekvensen på frågorna 8 och 10, där 7 av tio anser att Elbolag/Elleverantör är ansvariga för att hantera konsekvenserna vid denna händelse. Vid *Omfattade snöstorm* får Kommunen högst svarsfrekvens med drygt en tredjedel av svaren. Vid händelsen *Terrorhot* är Polisen klart dominerande med drygt

hälften av alla svar, medan det vid händelsen *Kärnkraftsolycka* var Vet ej som var det vanligaste svaret med drygt en femtedel.

Vid alla händelser på denna fråga är det relativt många som svarat att de inte vet vilka som är ansvariga för att hantera konsekvenserna av de händelser som räknas upp. Här är andelen av de som inte vet ännu högre än på fråga 8. I fallet *Kärnkraftsolycka* är Vet ej samt Staten de största svarskategorierna. Båda får 22 % av svaren. Här får också Länsstyrelsen en relativt hög siffra, med 13 %. Flera av respondenterna uttryckte oro inför det faktum att de inte visste vem som bar ansvaret vid en extraordinär händelse.

Om kommunen och kommunal räddningstjänst redovisas som en kategori så samlar den 40 % av svaren på frågan om händelsen *Transportolycka*. På frågan om händelsen *Snöstorm* blir summan av denna kategori 43 %. I fallet kärnkraftsolycka är siffran 16 %.

Om kategorierna Landstinget, Sjukvård (inklusive ambulans) och Vårdcentral redovisas som en kategori så får de 62 % av svaren på frågan om händelsen *Pandemi*.

Svarsalternativ med svarsfrekvens under 10 % vid all händelser

0-1 % svarsfrekvens	2-3 % svarsfrekvens	4-9% svarsfrekvens
SJ	Hyresvärd/ Bostadsrättsförening	Försvarmakten
Frivilligorganisation	Massmedier	Smittskyddsinstitutet
Försäkringsbolag	Privata aktörer/Företag	Vårdcentral
Försäkringskassan	SMHI	Annat
Religiösa organisationer/samfund		
Hemvärnet		
Svenska kraftnät		

Tabell 6: Svarsalternativ med låg svarsfrekvens, fråga 10

Försvarmakten fick 6 % av svaren vid frågan om händelsen *Terrorbot* och annars 0-1%. Smittskyddsinstitutet fick 6 % av svaren på frågan om händelsen *Pandemi* och annars 0 %. Vårdcentral fick 4 % av svaren på frågan om händelsen *Pandemi* och annars 0 %. På *Transportolycka*, *Snöstorm* och *Kärnkraftsolycka* har 7, 8 respektive 5 % svarat Annat. Här ingår svar som t ex ”beslutsfattare”, ”plogföretagen”, ”miljöorganisationer” och ”ej intresserad”.

Nedan följer en tabell där de alternativ som fått den högsta svarsfrekvensen vid varje händelse redovisas.

Summering högst svarsfrekvens

Pandemi	Transport-olycka	Elavbrott >24h	Snöstorm	Terrorhot	Kärnkrafts-olycka
Landstinget: 46 %	Kommunal räddningstjänst: 31 %	Elbolag/ Elleverantör: 70 %	Kommunen: 33 %	Polisen: 56 %	Staten: 22 %
	Polis: 15 %		Vet ej: 16 %		Vet ej: 22 %

Tabell 7: Summering av svar med högst svarsfrekvens, fråga 10

De svarsalternativ som var näst störst överskrider aldrig 16 %, och ligger annars mellan 8 och 13 %. Högst överensstämmelse mellan respondenternas svar råder vid händelsen *Elavbrott* och lägst är överensstämmelsen mellan respondenternas svar vid händelsen *Kärnkraftsolycka*. Respondenterna är alltså mest enade när det gäller vem som har ansvar för att hantera konsekvenserna av *Elavbrott >24h*, och minst enade när det gäller en *Kärnkraftsolycka*.

Fråga 11. Tidigare så ställde jag frågan "Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?". Finner du efter att ha svarat på efterföljande frågor någon anledning att ändra ditt svar på den frågan?

Här fick respondenterna en möjlighet att ändra sitt svar som de gav på fråga 7.

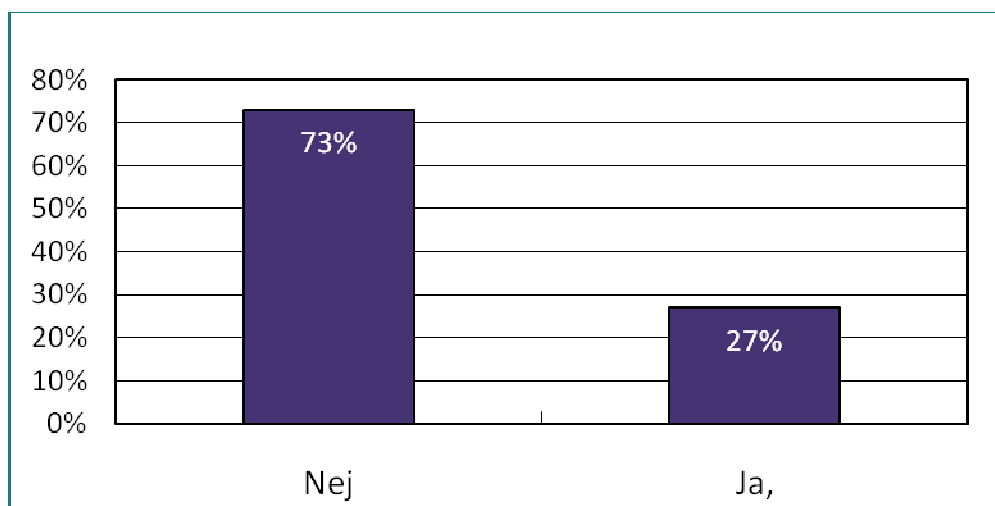

Diagram 10: Fördelningen av respondenter som valt att ändra eller inte ändra sitt svar

Lite drygt en fjärdedel av respondenterna har valt att ändra sitt svarsalternativ från den tidigare ställda frågan. Av de som valt att ändra sina svar finns ingen speciell övervikt åt de som tidigare svarat Vet ej på fråga 7.

De risker som angavs istället för de tidigare var följande:

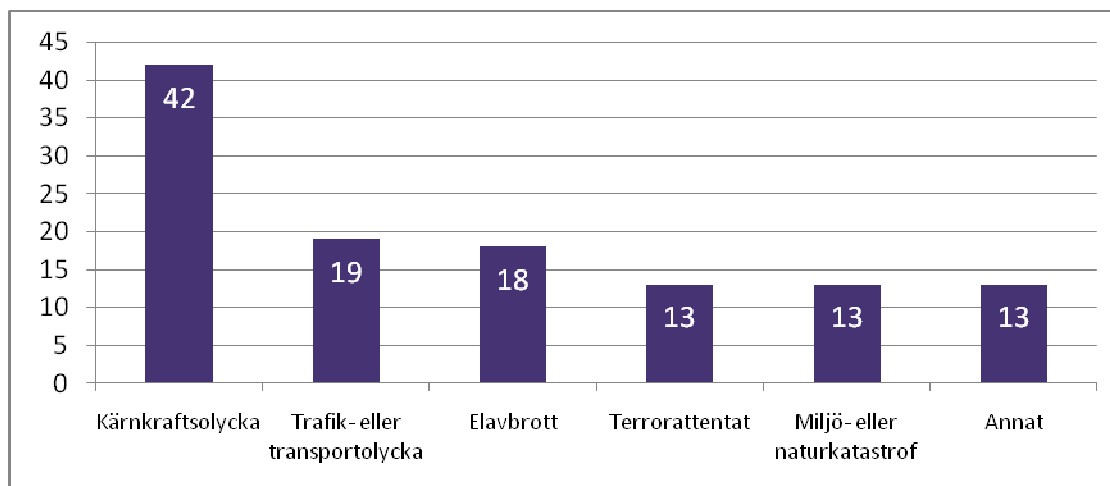

Diagram 11: Risker i faktiska tal som de respondenter som valt att ändra sina svar angivit

De risker som angavs visas i reella tal. En tendens är att de risker som angivits här ofta är "allvarligare" än de som angavs på den tidigare frågan. T ex. har 33 % av de som svarat på denna fråga angivit kärnkraftsolycka, medan det på den tidigare frågan endast var ett litet fåtal som nämnde denna händelse.

Av de risker som angivits har alla förutom *Miljö- eller naturkatastrof* nämnts i enkäten. Troligt är att respondenterna gjorts uppmärksamma på dessa risker under genomgången av enkäten och därefter valt att ändra sina svar.

Kategorin *Annat* innehåller här bl.a. "vattenförgiftning", "översvämning" och "våld". De kategorier som understiger 10 i antal har plockats bort ur diagrammet. Dessa var: Sjukdomar (9 st.) samt Snö- och vinterproblem (9 st.).

3.4 Resultat med kön och geografi som indelningsgrund på frågan om risk

Enligt uppdraget ska Riskmätning Östergötland omfatta hela Östergötlands län; ett län som inrymmer både landsbygd och några av Sveriges största städer. Att undersöka eventuella skillnader eller likheter mellan olika geografiska platser blir då intressant. Därför presenteras här statistiken för de centrala frågorna 7 och 11, de öppna frågorna om risk, nu med Större tätort (70 001 – 150 000 invånare) och Tätort/Mindre tätort/Landsbygd som indelningsgrund.

I Länsstyrelsens uppdrag ingår även att analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund. Fråga 7 och 11 redovisas därför här även med detta som utgångspunkt.

3.4.1 Geografi

Här redovisas respondenternas svar på fråga 7, med geografi som indelningsgrund. De svarskategorier som varit relativt små redovisas inte i diagrammet.

Fråga 7. Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?

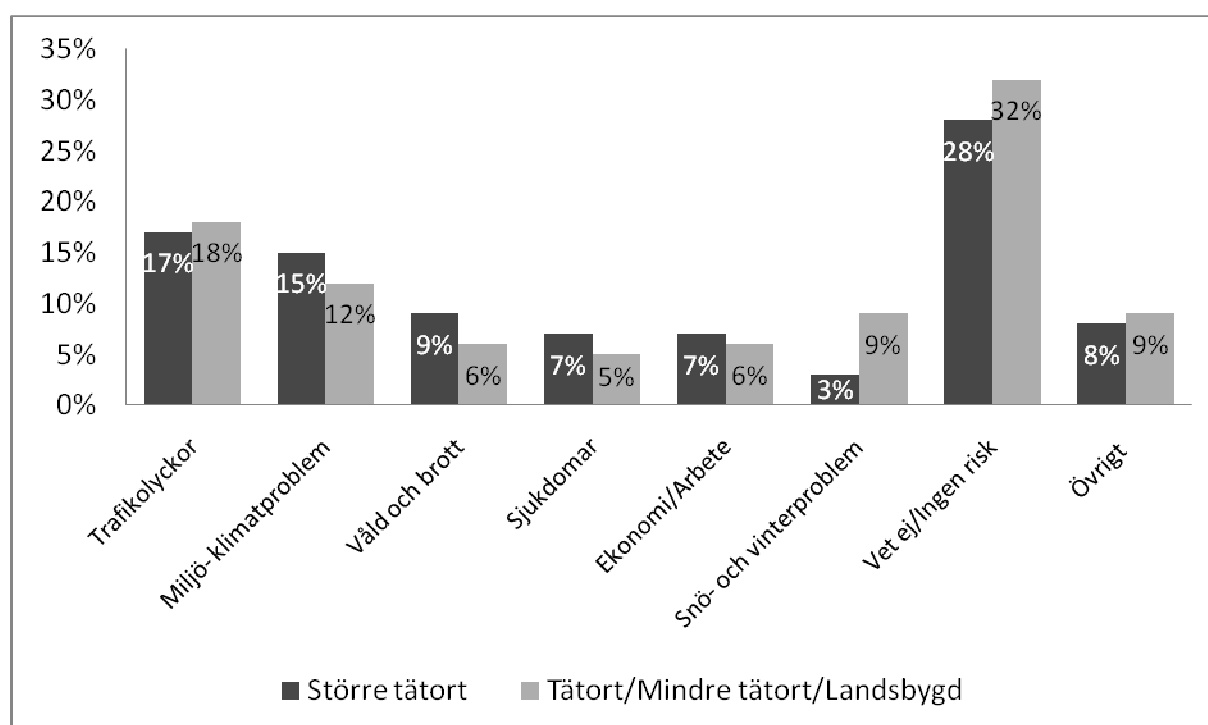

Diagram 12: Fördelningen av de risker som respondenterna i grupperna Större tätort samt Tätort/Mindre tätort/Landsbygd angivit

Det finns inga stora skillnader i svaren mellan de olika grupperna. De största svarskategorierna, *Vet ej/Ingen risk*, *Trafikolyckor* samt *Miljö- klimatproblem* är relativt lika i storlek. Däremot nämner respondenterna i gruppen *Tätort/Mindre tätort/Landsbygd* i större utsträckning *Snö- och vinterproblem*, medan respondenter i *Större tätort* i större utsträckning nämner *Våld och brott* som en risk. *Sjukdomar* har en högre svarsfrekvens i *Större tätort* medan svar som berör *Ekonomi/Arbete* fick ungefär samma svarsfrekvens i de båda grupperna.

Nedan redovisas svaren på fråga 11 med geografi som indelningsgrund. De svarskategorier som varit relativt små redovisas inte i diagrammen.

Fråga 11. Tidigare så ställde jag frågan ”Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?”. Finner du efter att ha svarat på efterföljande frågor någon anledning att ändra ditt svar på den frågan?

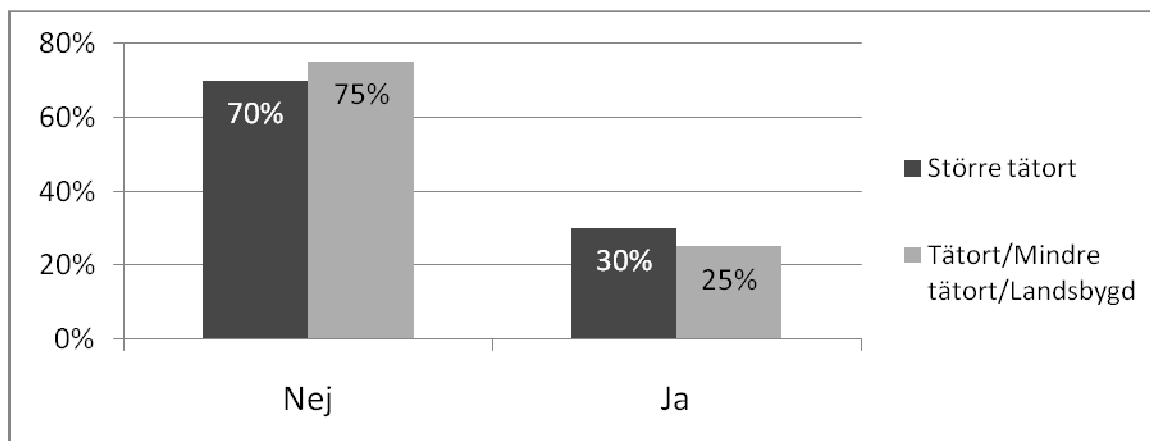

Diagram 13: Fördelningen av respondenter som valt att ändra eller inte ändra sitt svar i grupperna Större tätort och Tätort/Mindre tätort/Landsbygd

En lite större andel av respondenterna som bor i Större tätort har valt att ändra sina svar, jämfört med respondenterna i gruppen Tätort/Mindre tätort/Landsbygd, 30 respektive 25 %.

Svaren från de respondenter ur grupperna Större tätort och Tätort/Mindre tätort/Landsbygd som har valt att ändra sitt svar återges nedan i reella tal. De svarsalternativ som varit relativt små redovisas inte i diagrammen.

Svar som gavs från de 30 % som valde att ändra sitt svar i Större tätort:

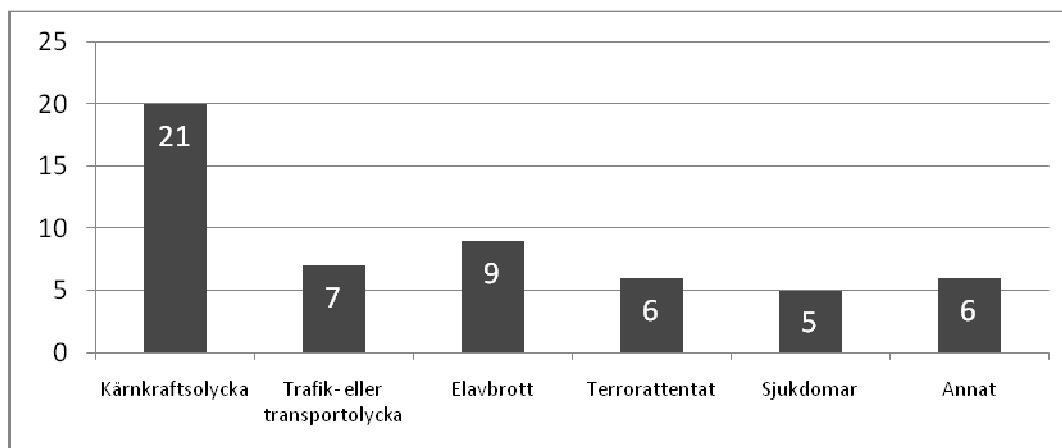

Diagram 14: Risker i faktiska tal som angivits av de respondenter i Större tätort som valt att ändra sitt svar

Svar som gavs från de 25 % som valde att ändra sitt svar i Tätort/Mindre tätort/Landsbygd:

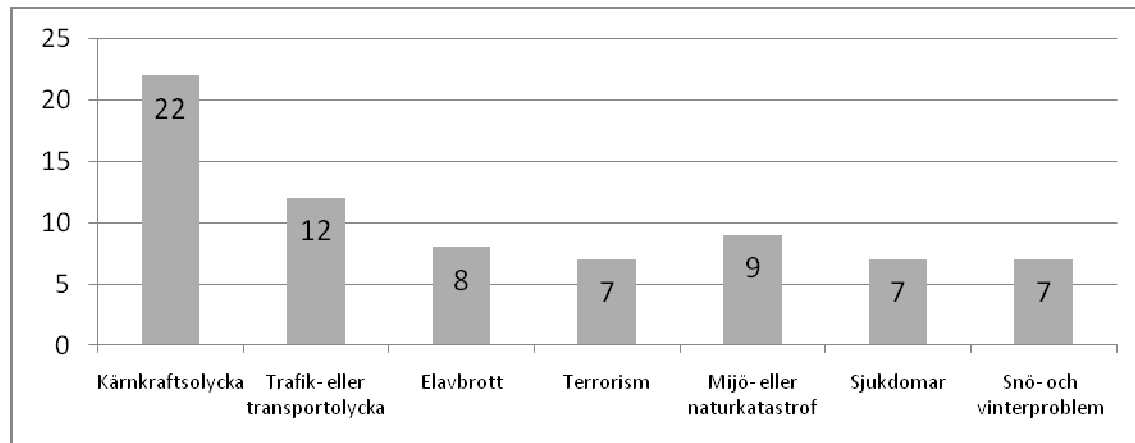

Diagram 15: Risker i faktiska tal som angivits av de respondenter i Tätort/Mindre tätort/Landsbygd som valt att ändra sitt svar

I båda grupperna är *Kärnkraftsolycka* det mest frekventa svaret. I Större tätort kommer sedan *Elavbrott* på andra plats, medan *Trafik- eller transportolycka* kommer på andra plats i gruppen Tätort/Mindre tätort/Landsbygd. Precis som på fråga 7 nämner gruppen i Tätort/Mindre tätort/Landsbygd oftare Snö- och vinterproblem som en risk, jämfört med respondenterna i Större tätort.

3.4.2 Kön

Här redovisas respondenternas svar på fråga 7, med kön som indelningsgrund. De svarkategorier som varit relativt små redovisas inte i diagrammet.

Fråga 7. Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?

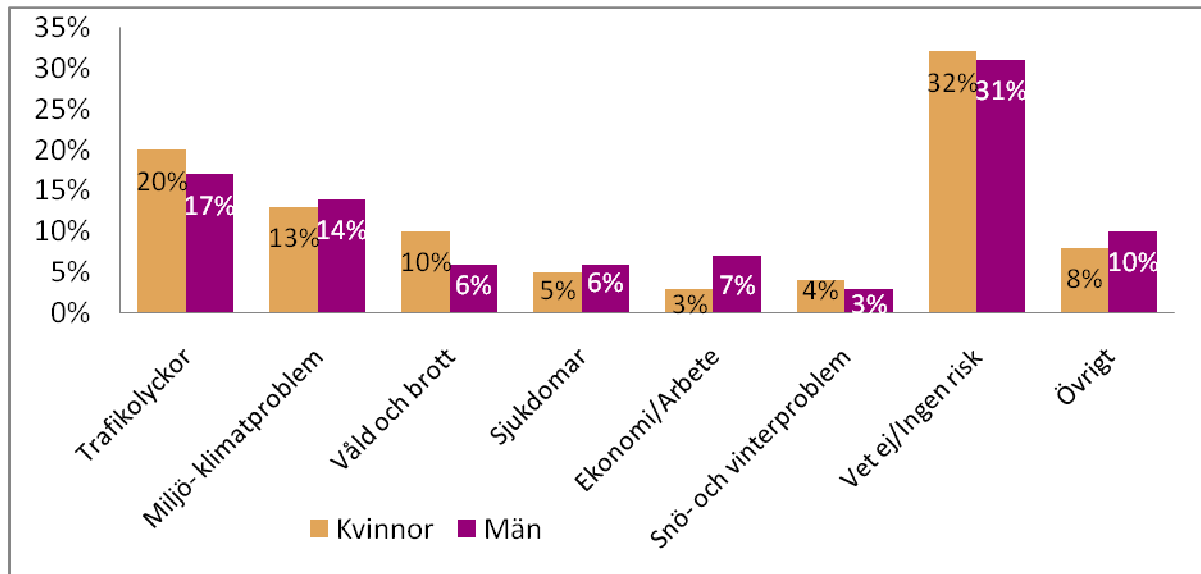

Diagram 16: Fördelningen av de risker angivits av respondenter i kategorierna Kvinnor och Män

De största skillnaderna i svaren ligger i att kvinnor i större utsträckning har nämnt *Våld och brott* och *Trafikolyckor* som risker, medan män i större utsträckning har nämnt *Ekonomi/Arbete*.

Fråga 11. Tidigare så ställde jag frågan ”Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?”. Finner du efter att ha svarat på efterföljande frågor någon anledning att ändra ditt svar på den frågan?

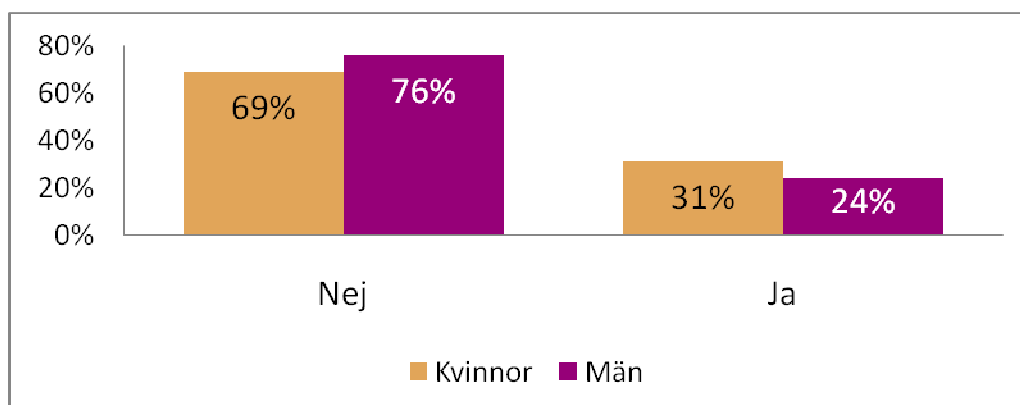

Diagram 17: Fördelningen av respondenter i kategorierna Kvinnor och Män som valt att ändra eller inte ändra sitt svar

Kvinnor har valt att ändra sitt svar i högre utsträckning än män, 31 % jämfört med 24 %.

Svaren från de respondenter ur kategorierna Män och Kvinnor som har valt att ändra sitt svar återges nedan i reella tal. De svarskategorier som varit relativt små redovisas inte i diagrammen. Svar som gavs från de 31 % som valde att ändra sitt svar i gruppen Kvinnor:

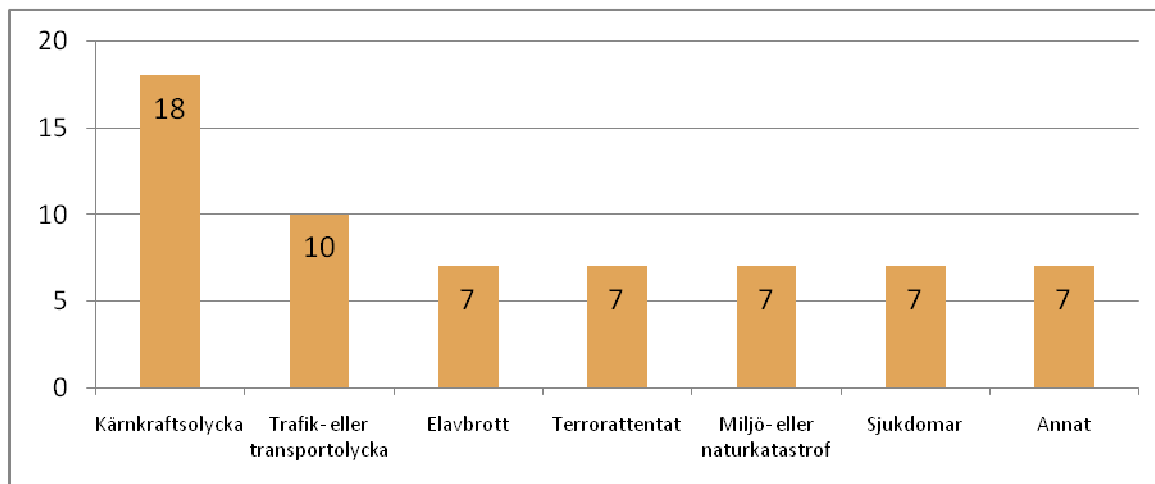

Diagram 18: Risker i reella tal angivna av de kvinnor som valt att ändra sitt svar

Kategorin Annat innehåller t ex. ”bränder”, ”översvämning” och ”förgiftat vatten”.

Svar som gavs från de 24 % som valde att ändra sitt svar i gruppen Män:

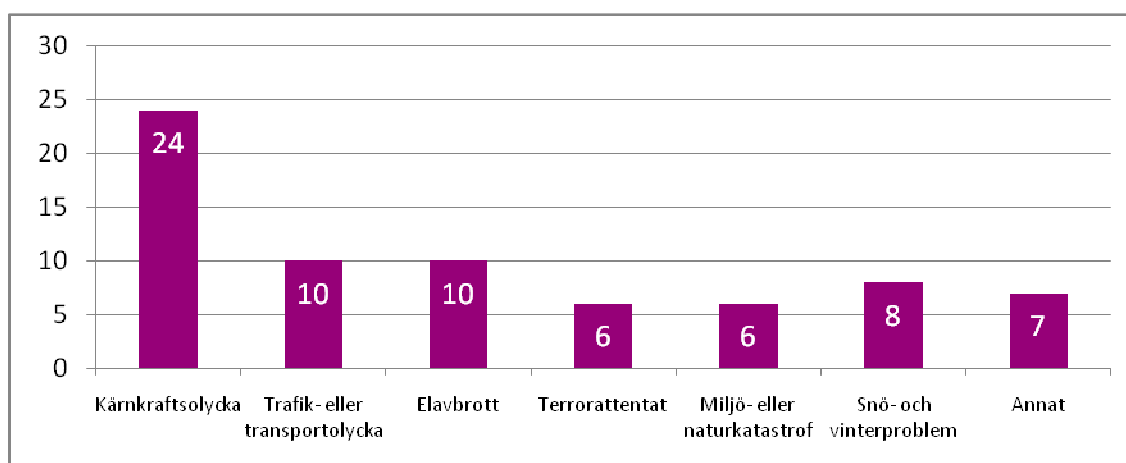

Diagram 19: Risker i faktiska tal angivna av de män som valt att ändra sitt svar

Mäns och kvinnors svar är likartade. Den största skillnaden är att män i högre utsträckning anger *Kärnkraftsolycka* och *Snö- och vinterproblem* som risker, medan kvinnor oftare anger *Sjukdomar*.

4 REFLEKTIONER

4.1 Reflektioner under referensgruppens möte

Den 25:e januari 2011 hölls ett möte med referensgruppen för Riskbild Östergötland på Länsstyrelsen. I referensgruppen ingår representanter från Landstinget Östergötland, Linköpings kommun, Motala kommun, Polisen, Länsförsäkringar Östergötland och Länsstyrelsen Östergötland, som alla var representerade på mötet. Med på mötet var även Skill, som presenterade resultaten av Riskmätningen, samt Kjerstin Andersson från Linköpings Universitet som deltagit i utformningen av undersökningen.

Många diskussioner ägde rum under mötet angående tolkningen av resultaten i undersökningen. I avsaknad av ett grundläggande måldokument att relatera undersökningens resultat till uppstår ett stort utrymme för tolkningar och möjliga användningsområden för resultaten. Många fundamentala frågeställningar kring syfte och målsättningar är därför obesvarade och gör tolkningen av resultaten svår. En fråga som togs upp under mötet var om det kan anses positivt att en tredjedel av östgötarna spontant upplever att det finns någon hotfull riskbild (se svaren på fråga 7.). Är det bra att ca 30 % av våra respondenter inte kan komma på några risker att nämna i sammanhanget? Eller ska detta resultat tolkas mer negativt; som att östgötarna är dåligt informerade om vilka risker som finns, och därmed inte har beredskap för att hantera dem om de uppstår? Detta är en central fråga och det bedömdes av mötesdeltagarna som viktigt att länets politiker tar ställning, för att vägleda samarbetande myndigheter i deras fortsatta arbete. Skall de framtida insatserna fokuseras på att medvetandegöra östgötarna om vilka risker, kriser och katastrofer som kan inträffa? Eller ska insatserna i första hand rikta in sig på att ha en bra beredskap för extraordinära händelser, och att i dessa fall kunna nå ut med information på ett effektivt sätt, baserat på kunskaper om östgötarnas informationsökningsbeteende?

Valet av perspektiv avgör alltså tolkningen av svaren. Läger vi t ex fokus på att mellan 3 och 14 % av respondenterna inte vet var de ska vända sig för att få information vid en extraordinär händelse, eller är det bra att en så pass stor majoritet trots allt tycker att de vet var de kan informera sig om vad som sker? Finns det ett rätt svar på var länsinvånarna bör söka information eller vem som är huvudman vid en viss händelse? I så fall, vilket är det svaret?

Mediernas roll diskuterades också, avseende den stora påverkan dessa har vid informationsspridning i samband med extraordinära händelser. Frågor som ställdes var: Kan medias frekventa användning av begreppen kris och katastrof avdramatisera innebörden i begreppet risk, och ge det en mer vardaglig betydelse? Stämmer den information som medier levererar avseende risker överens med verkligheten? Hur kan media ingå i samverkansarbetet mellan de myndigheter som jobbar med krisberedskap?

4.2 Riskbegreppet

Risk är ett av de absolut viktigaste begreppen i denna undersökning. Det är dock inte ett helt okomplicerat begrepp att arbeta med och detta visade sig redan i processen med utformningen av enkäten. Det råder ibland olika uppfattningar om hur begreppen risk, fara, kris och katastrof bör användas. Definitionerna är långt ifrån självklara. Risk ses i regel som något framåtsyftande, t ex risken med rökning är att man i framtiden kan få cancer. När det gäller riskbegreppet skiljer man alltså mellan verklighet och möjlighet. Risken sätts även i relation till något, den existerar inte endast i sig själv. Kris och katastrof syftar däremot till verkligheten, något som händer nu eller som redan har skett, t ex stormen Gudrun. Risk är med andra ord en olycka eller kris innan den har skett, men olyckan behöver inte ske för att risken ska existera. Det räcker att det finns en *osäkerhet* för att en risk ska uppstå.⁴ När respondenterna fick frågan (nr. 7) om vilken risk som var den allvarligaste för östgötarna så uppstod ofta en viss förvirring. Många ville veta vad som åsyftades med risk och många undrade om det fanns alternativ att välja mellan. Detta är förklarligt utifrån vad som konstaterats ovan angående att risk är något som inte existerar i sig självt ur ett semantiskt perspektiv, utan behöver sättas i relation till något annat för att bli begripligt. En stor andel av respondenterna valde också att svara att de inte visste.

Ytterligare en förklaring till att så pass många av respondenterna har valt att svara att de inte vet, kan vara att vad som förknippas med ordet risk kan vara av så vitt skilda slag. Ett utdrag ur den ordförklaring som ges i Svensk ordbok visar på detta:

cancerrisk; explosionsrisk; skaderisk; smittorisk; han löpte en uppenbar ~ att bli upptäckt; med ~ för livet; ~ för dåligt väder till belgen; med ~ att verka oartig måste jag framhålla ... företaget tog ~ en att satsa på uppfinningen; gruvaktien är en lockande ~; självrisk; säkerhetsrisk

För den som ska besvara frågan blir det förmodligen också mycket svårt att bland alla tänkbara risker välja någon som skulle vara särskilt allvarlig för just östgötar.

Det var tydligt att begreppet risk väckte känslor. Frågan om vilken som är den allvarligaste risken kunde upplevas som obehaglig av många respondenter. Flera blev irriterade när de inte förstod vad som åsyftades med frågan. Av vissa uppfattades den kanske som påträngande och närmast privat. Möjligt är också att det kan kännas obehagligt att tala med en främmande människa om sådant som faktiskt oroar. Den sociala aspekten av risk kan vara viktig, eftersom individens upplevelse är tillräcklig för att något ska definieras som en risk. Detta har tydligt framgått av svaren i enkäten. Här har nämligen allt möjligt nämnts: från trafiken och skogsbränder, till rasismen, den egna hälsan och hoten mot välfärden.

En annan aspekt att ta med i analysen av respondenternas svar är att formuleringen av fråga 7, ”Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?”, kan uppfattas på flera sätt. Dels kan den

⁴ Anna Olofsson och Saman Rashid: förord ur *Risker i det moderna samhället* Studentlitteratur Lund: 2009

uppfattas som att gälla den risk som är *mest sannolik* för östgötarna, dels som att gälla den som skulle få *de allvarigaste konsekvenserna*. Kanske har de flesta tolkat frågan utifrån det första

alternativet, eftersom svaren domineras av trafikolyckor. Efter genomgången enkät och möjlighet att ändra sitt svar så är istället kärnkraftsolycka det dominerande svaret. Att tala om risker verkar alltså i denna undersökning aktivera tankar på de mer allvarliga riskerna hos respondenterna.

Även referensgruppen var under mötet den 25:e januari 2011 enig om att riskbegreppet är svårtolkat. En reflektion över svaren på den första frågan om risk, var att många respondenter spontant tolkat riskbegreppet som något som ligger nära den personliga sfären i första hand. Miljö- och klimathotet är det som sticker ut här, och detta resultat kan tolkas som att vi under de senaste åren matats med nyheter om det försämrade globala klimatet, naturkatastrofer, misslyckade miljömöten osv. Ytterligare en reflektion som gjordes under mötet var att begrepp som kris och katastrof troligtvis hade varit minst lika svårtolkade som begreppet risk. Med från diskussionen bär vi också med oss att denna undersökning handlar mycket om östgötarnas upplevelser av risk, var de kan finna information samt vem som bär ansvaret. Vi ställer inga frågor runt uppfattningen av det egna ansvaret vid de olika scenarierna.

4.3 Bortfallsanalys

Den diskussion som fördes kring metodiken under mötet med referensgruppen den 25:e januari 2011 handlade om telefonintervjuer som undersökningsmetod. Kan metoden ha genererat snedfördelningen i respondentgruppen? I undersökningen är t ex personer födda på 1940-talet överrepresenterade. Dessa är förvisso en stor grupp i samhället, men har kanske även haft möjlighet och tid att besvara enkäten i större utsträckning än andra grupper. Beror det på att dessa personer är mer intresserade av frågeställningarna, att de har mer tid att avsätta för att svara på frågor eller att de helt enkelt har ett fast telefonabonnemang? Var det dessa faktorer som också gjorde att den stora gruppen unga föll bort? Hade de i högre utsträckning svarat om en annan metod hade valts, t ex enkät? Att de yngre har varit svårare att nå på eftermiddag och kvällstid samt att endast fasta nummer har använts för att komma i kontakt med urvalsgruppen, kan vara faktorer som påverkar. Det är också möjligt att tidpunkten för undersökningens genomförande påverkade svarsfrekvensen. December månad kan vara en svår tid att nå barnfamiljer och unga. Att undersökningen har så få respondenter i framför allt grupperna födda på 1980- och 1990-talet, gör att det är svårt att dra några slutsatser om hur denna grupp upplever riskbilden, var de söker information samt vem de anser bär ansvaret vid olika händelser. Deras uteblivna svar har troligtvis också påverkat det totala resultatet. Det ska dock noteras att alla som är födda på 1990-talet ännu inte har fyllt 18, och därför inte har kunnat ingå i undersökningen.

Männen är överrepresenterade bland respondenterna och utgör drygt 60 %. Urvalet av respondenter har skett slumpvis, men utfallet påverkas naturligtvis av i vilken utsträckning personerna i urvalet kunnat eller velat besvara enkäten.

Som tidigare nämnts så har ett antal av personerna i urvalsgruppen inte kunnat genomföra någon intervju eftersom deras kunskaper i svenska har varit begränsade. Enkäten berör en rad relativt komplicerade begrepp och institutioner som kan vara svåra att känna till för personer som inte är

mycket väl bekanta med det svenska samhället och genomförande av intervjun har då blivit mycket svårt. Att dessa personer inte nås via denna typ av undersökning är problematiskt. Inte minst med tanke på att en person med bristande kunskaper i svenska förmodligen skulle vara extra utsatt vid en extraordinär händelse. För att nå dessa grupper skulle en specifikt utformad undersökning behöva göras.

I denna undersökning har 8 % av respondenterna utländsk bakgrund enligt SCB:s definition (är själva födda utomlands eller har två föräldrar som är födda utomlands). Detta kan jämföras med SBC:s statistik från 2009, där det anges att 15,1 % av länets befolkning har utländsk bakgrund (enligt ovan nämnda definition). Inför framtida studier kan det vara intressant att notera ett antal tendenser i materialet.

- På fråga 7 angav denna grupp *Ekonomi/Arbete* och *Sjukdomar* som risker i större utsträckning, jämfört med övriga i undersökningen. *Trafikolyckor* angavs däremot mindre utsträckning.
- På fråga 8 angav denna grupp i högre utsträckning att de inte var intresserade av information vid händelserna *Kärnkraftsolycka* och *Terrorhot*, jämfört med övriga gruppen i undersökningen.
- På fråga 9 angav denna grupp i undersökningen i lägre utsträckning att de skulle söka information hos *Sveriges Radio* och *Sveriges Television*, jämfört med de övriga.
- På fråga 10 angav denna grupp i större utsträckning att de inte visste vem som bar ansvaret vid en extraordinär händelse, jämfört med den övriga gruppen i undersökningen. Polisen angavs i högre utsträckning som ansvariga vid ett terrorhot, medan Länsstyrelsen nämdes mer sällan än i den övriga gruppen.
- På fråga 11 valde endast 13 % av respondenterna i gruppen med utländsk bakgrund att ändra sitt svar, jämfört med 27 % i den övriga gruppen.
- De svar som angavs av de som valde att ändra sig i gruppen med utländsk bakgrund var: *Kärnkraftsolycka* (3 st.), *Terrorhot* (1 st.) samt *Trafik- och transportolycka* (1 st.)

4.4 Avgör tillfället svaret?

Tillfället när en fråga ställs kan naturligtvis avgöra vilket svaret blir. Så kan t ex vara fallet när det gäller svaren om *Snö- och vinterproblem* som respondenterna lämnade på fråga 7 och 11. Det är troligt att dessa svar skulle varit annorlunda om frågan hade ställts i juli.

När det gäller svaren om *Terrorhot* på fråga 7 och 11 går det inte att se någon korrelation mellan dessa och det attentat som utfördes i centrala Stockholm den 11 december 2010, under tiden som

telefonintervjuerna pågick. Av 13 personer som svarade terrorism på fråga 7, har tio av dem svarat efter det att denna händelse inträffade och tre av dem innan. Men av de 13 personer som svarat Terrorism på fråga 11 (ej samma personer), har tio av dem svarat före det att händelsen inträffade och tre av dem efter.

4.5 Rekommendationer

En fördjupad studie skulle behöva göras för att få kunskap om uppfattningar i gruppen med utländsk bakgrund. Främst då bland de personer som talar bristfällig svenska. Skill föreslår att fokusgrupper blir utgångspunkten för en sådan studie. Möjligtvis kommer tolk att behövas vid dessa tillfällen och det kan också vara bra att ta kontakt genom etablerade organisationer som denna grupp känner förtroende för.

En specifik studie behövs även för gruppen födda på 1970-, 80- och 90-talet. Intressant att ta med i en sådan studie är fördjupade frågor om internetvanor samt hur sociala medier används. Att fundera vidare över inför en sådan studie är hur vi når målgruppen på bästa sätt.

Skill rekommenderar att resultaten i rapporten bör ställas i relation till de ursprungliga måldokumentet samt uppdragsspecifikationen från berörda beslutsfattare. I det fall underlagen inte går att använda för att göra tolkningar, bör diskussionen föras upp till dessa beslutsfattare så att direktiv kan ges om vilken inriktning det framtida kris- och beredskapsarbetet ska ta.

5 BILAGOR

5.1 Bilaga 1

Enkäten i sin helhet

Hej!

Jag heter XX och ringer på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötland.

Länsstyrelsen vänder sig till dig som bor i Östergötland för att ta reda på hur invånarna i länet ser på risker i samhället och den information som finns tillgänglig. Intervjun tar ca 10 minuter. Jag hoppas det går bra att jag ställer några frågor till dig. Tack!

Dina svar är viktiga för att arbetet i länet ska kunna bli ännu effektivare när det gäller att förebygga risker och att hantera stora allvarliga händelser i samhället.

Dina svar kommer att behandlas konfidentiellt och det kommer i rapporten inte framgå vad varje enskild person har svarat. Enkäten består dels av några inledande frågor om din bakgrund och dels av frågor kring undersökningsområdet.

Om du vill ta del av resultatet av undersökningen så kommer en rapport att finnas tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida från mars 2011.

(1. Vilket kön och vilken ålder har respondenten? *Informationen erhöles av PAR*)

2. Hur många boende är det i ditt hushåll?

- ☐ 1
- ☐ 2
- ☐ 3
- ☐ 4
- ☐ 5
- ☐ 6
- ☐ >6

3. Finns det barn i ditt hushåll som är under 18 år?

Om Ja, i vilken eller vilka åldrar är barnet/barnen?

Avser barn som bor i hushållet. Barnen behöver inte vara skrivna på adressen. Boendet kan vara på regelbunden basis av något slag, vilket kan variera beroende på familjeförhållanden. Tolkningen av detta är upp till respondenten.

Om det finns barn i flera åldrar kryssas alla relevanta boxar.

- ☐ Ja, 0-6 år
- ☐ Ja, 7-12 år
- ☐ Ja, 13-17 år
- ☐ Nej

4. Var i Östergötland bor du?

- ☐ Större tätort med 70 001 - 150 000 invånare
- ☐ Tätort med 20 001 - 70 000 invånare
- ☐ Tätort med 10 001 - 20 000 invånare
- ☐ Mindre tätort med 2001 - 10 000 invånare
- ☐ Mindre tätort med 201 - 2 000 invånare
- ☐ Landsbygd / icke tätort

5. Vilken är din nuvarande huvudsakliga sysselsättning?

- ☐ Yrkesarbetande (även föräldraledig eller sjukskriven)
- ☐ Arbetslös
- ☐ Studerande
- ☐ Pensionär
- ☐ Annat, ange vad: _____

6. Är du och dina föräldrar födda i Sverige?

Länsstyrelsen arbetar för att alla medborgare, oavsett etnisk och kulturell bakgrund, ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom olika områden och ska inkluderas i samhället. Frågan ställs för att kunna uppnå detta även i arbetet med risker och information om risker i länet.

- ☐ Svenskfödd med båda föräldrarna inrikesfödda
- ☐ Svenskfödd med en förälder utrikesfödd
- ☐ Svenskfödd med båda föräldrarna utrikes födda
- ☐ Utrikesfödd

7. Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?

8. Vart vänder du dig i första hand för att söka information om följande händelse skulle inträffa?

Avser att skaffa information i samband med att händelsen sker eller är på gång att inträffa. Inte att den intervjuade behöver hjälp.

Läs ej upp alla organisationer/ myndigheter. Markera det alternativ som den intervjuade anger först.

Omfattande transportolycka med utsläpp av farligt gods:

Olyckan påverkar ett större område. Invånare i närliggande samhällen uppmanas att stanna inne. Trafiken stannar upp på grund av olyckan. Utsläppet påverkar hälsan hos människor och djur i omgivningen. (Om respondenten frågar efter trafikslag avses i första hand lastbil, i andra hand godståg. Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och produkter, som har sådana farliga egenskaper att de kan skada människor, miljö, egendom och annat gods, om de inte hanteras rätt under en transport. I denna enkät avses i huvudsak gaser (klass 2), giftiga ämnen (klass 6.1) och

smittförande ämnen (klass 6.2)'.

Pandemi:

Omfattande utbrott av epidemiska sjukdomar som påverkar samhällets förmåga att fungera.

Exempel på pandemier är:

- *Spanska sjukan, 1918-1921 minst 35.000 svenskar avled. Totalt 50-100 miljoner döda i världen.*
 - *Asiaten, 1957 minst 300.000 svenskar insjuknade*
 - *Hong Kong-influensan, 1968-1970. Det uppskattas att så många som 1 miljon svenskar kan ha insjuknat mellan 1968-70.*
 - *Den nya influensan (Svininfluensan), 2009-2010 omkring 18 000 dödsfall totalt i världen.*
- Man har uppskattat att mellan 20 % och 40 % av världens befolkning drabbades vid varje tillfälle.*

Snöstorm med omfattande påverkan på samhället:

Ovädrets omfattning innebär stor fara för allmänheten och ger mycket stora störningar i viktiga samhällsfunktioner, bland annat påverkas elförsörjning samt framkomst på vägar. Kombinationen hård vind och stora mängder snö ger en kaotisk vägsituation med ett stort antal olyckor. Kyla kombinerat med starka vindar utgör risk för liv och hälsa för medborgare som vistas utomhus. (SMHI:s definition av snöstorm: Snöfall, kraftig bläst och mycket dålig sikt. Snödrivor blockerar en del vägar. Vinden behöver inte nå ända upp till äkta stormstyrka för att det ska kallas för snöstorm)'.

Konsekvenser av långvariga elavbrott kan t.ex. vara att ljus, värme, vatten och internet inte fungerar, att butiker och banker måste stänga etc.

	Pandemi	Omfattande transportolyckor med utsläpp av farligt gods	Snöstorm med omfattande påverkan på samhället	Elavbrott >24h	Terrorhot mot lokalsamhället	Kärnkraftsolycka som påverkar lokalsamhället.
Annan statlig myndighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetsgivare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elbolag/elleverantör	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Familj/vänner/kollega	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frivillig-organisationer (t.ex. Röda Korset)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försvarsmakten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkringsbolag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkringskassan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hemvärnet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hyresvärd/Bostadsrättsförening	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunal räddnings-tjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landstinget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Polisen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privata aktörer/företag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Massmedier	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reiligösa samfund eller organisationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvård (inkl. ambulans)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SMHI	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SOS Alarm	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Staten (regering och departement)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vårdcentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ej intresserad av att söka information	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vet ej	☐	☐	☐	☐	☐	☐

9. I vilka typer av media skulle du söka information om en större krishändelse i samhället inträffade (flera alternativ kan anges)?

Med större krishändelse i samhället avses t.ex. ovan nämnda pandemi, transportolycka, snöstorm, elavbrott >24 h, terrorhot mot lokalsamhället och kärnkraftsolycka som påverkar lokalsamhället.

- ☐ Dagstidningar (Corren, NT, DN)
- ☐ Gratis tidningar (Metro, Extra Östergötland)
- ☐ Kommersiell radio (Rix FM, Mix Megapol)
- ☐ Kommersiell television (TV4, TV3, Kanal 5)
- ☐ Kvällstidningar (Aftonbladet och Expressen)
- ☐ Myndigheters sajter på webben (kommunen, länsstyrelsen, landstinget, polisen, MSB)
- ☐ Nyhetssajter på webben (corren.se, nt.se, aftonbladet.se, nyheter24.se, dn.se)
- ☐ Sociala media (Twitter, Facebook, Bloggar)
- ☐ Sveriges radio
- ☐ Sveriges Television
- ☐ Text-TV
- ☐ Wikipedia
- ☐ Annat _____
- ☐ Vet ej

10. Vilken myndighet eller organisation i länet uppfattar du har huvudansvaret för att hantera konsekvenserna av följande händelser:

Omfattande transportolycka med utsläpp av farligt gods:

Olyckan påverkar ett större område. Invånare i närliggande samhällen uppmanas att stanna inne. Trafiken stannar upp på grund av olyckan. Utsläppet påverkar hälsan hos människor och djur i omgivningen. (Om respondenten frågar efter trafikslag avses i första hand lastbil, i andra hand godståg. Farligt gods är ett samlingsbegrepp för ämnen och produkter, som har sådana farliga egenskaper att de kan skada människor, miljö, egendom och annat gods, om de inte hanteras rätt under en transport. I denna enkät avses i huvudsak gaser (klass 2), giftiga ämnen (klass 6.1) och smittförande ämnen (klass 6.2)).

Pandemi:

Omfattande utbrott av epidemiska sjukdomar som påverkar samhällets förmåga att fungera.

Exempel på pandemier är:

- Spanska sjukan, 1918-1921 minst 35.000 svenskar avled. Totalt 50-100 miljoner döda i världen.
 - Asiaten, 1957 minst 300.000 svenskar insjuknade
 - Hong Kong-influensan, 1968-1970. Det uppskattas att så många som 1 miljon svenskar kan ha insjuknat mellan 1968-70.
 - Den nya influensan (Svininfluensan), 2009-2010 omkring 18 000 dödsfall totalt i världen.
- Man har uppskattat att mellan 20 % och 40 % av världens befolkning drabbades vid varje tillfälle.*

Snöstorm med omfattande påverkan på samhället:

Orådrets omfattning innebär stor fara för allmänheten och ger mycket stora störningar i viktiga samhällsfunktioner, bland annat påverkas elförsörjning samt framkomst på vägar.

Kombinationen hård vind och stora mängder snö ger en kaotisk vägsituation med ett stort antal olyckor. Kyla kombinerat med starka vindar utgör risk för liv och hälsa för medborgare som vistas utomhus. (SMHI:s definition av snöstorm: Snöfall, kraftig bläst och mycket dålig sikt. Snödrivor blockerar en del vägar. Vinden behöver inte nå ända upp till äkta stormstyrka för att det ska kallas för snöstorm!).

Konsekvenser av långvariga elavbrott kan t.ex. vara ljus, värme vatten, internet inte fungerar, att butiker och banker måste stänga etc.

	Pandemi	Omfattande transport-olycka med utsläpp av farligt gods	Elavbrott >24h	Snöstorm med omfattande påverkan på samhället	Terrorhot mot lokal-samhället	Kärnkrafts-olycka som påverkar lokalsamhället
Annan statlig myndighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetsgivare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elbolag/elleverantör	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frivillig-organisationer (t.ex. Röda Korset)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försvars-makten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkrings-bolag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Försäkrings-kassan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hemvärnet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hyresvärd/Bostadsrätts-förening	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunal räddnings-tjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landstinget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Länsstyrelsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Massmedier	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Polisen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Privata aktörer/företag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reiligösa samfund eller organisationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvård (inkl. ambulans)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SOS Alarm	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SJ	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Smittskydds-institutet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
SMHI	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Staten (regering och departement)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenska kraftnät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vårdcentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vet ej	☐	☐	☐	☐	☐	☐

**11. Tidigare så ställde jag frågan "Vilken risk anser du vara allvarligast för östgötarna?"
Finner du efter att ha svarat på efterföljande frågor någon anledning att ändra ditt svar på frågan?**

- ☐ Nej
☐ Ja, _____

Då är vi klara. Tack för din medverkan.

Har du några frågor om undersökningen kan du kontakta Andreas Lebzien på Länsstyrelsen Östergötland, 013-19 62 57.

5.2 Bilaga 2

Fråga 8, tabell över alla svars kategorier som överstiger 1 % vid någon av händelserna

Vart vänder du dig i första hand för att söka information om följande händelse skulle inträffa?

	Annan statlig myndighet	Elbolag/ elleverantör	Familj/ vänner/ kollega	Hyresvärd	Internet	Räddningstjänst	Kommun	Lands-tinget	Länsstyrelsen	Polisen
Pandemi	1%	0%	1%	0%	20%	0%	3%	7%	1%	0%
Transport olycka med utsläpp av farligt gods	2%	0%	1%	0%	15%	17%	7%	1%	2%	13%
Omfattande snöstorm	3%	2%	2%	1%	13%	6%	10%	0%	1%	3%
Elavbrott >24h	0%	62%	3%	3%	3%	1%	5%	0%	0%	1%
Terrorhot mot lokal- samhället	0%	0%	2%	0%	12%	1%	7%	0%	2%	37%
Kärnkrafts-olycka	3%	0%	1%	0%	12%	6%	8%	1%	4%	6%

Tabell 7.1: Fördelning av vart respondenterna skulle vända sig för information

	Mass- medier	Sjukvård, inkl. ambulans	SMHI	SOS Alarm	Sveriges radio	Vårdcentral	Ej intresserad av information	Annat	Vet ej
Pandemi	12%	18%	0%	1%	3%	29%	0%	2%	3%
Transport-olycka med utsläpp av farligt gods	17%	1%	0%	10%	7%	0%	1%	1%	7%
Omfattande snöstorm	21%	0%	11%	3%	9%	0%	3%	3%	8%
Elavbrott >24h	5%	0%	0%	1%	4%	0%	2%	2%	6%
Terrorhot mot lokal- samhället	19%	0%	0%	1%	5%	0%	1%	1%	10%
Kärnkrafts-olycka	30%	0%	0%	3%	8%	0%	1%	2%	14%

Tabell 7.2: Fördelning av vart respondenterna skulle vända sig för information

5.3 Bilaga 3

Fråga 10, tabell över alla svars kategorier som överstiger 1 % vid någon av händelserna

Vilken myndighet eller organisation i länet uppfattar du har huvudansvaret för att hantera konsekvenserna av följande händelser:

	Annan statlig myndighet	Elbolag/Elleverantör	Försvarmakten	Hyresvärd/Bostadsrättsförening	Kommunal räddningstjänst	Kommunen	Lands-tinget	Länsstyrelsen	Mass-medier
Pandemi	4%	0%	0%	0%	0%	5%	46%	13%	0%
Transportolycka med utsläpp av farligt gods	10%	0%	0%	0%	31%	9%	1%	10%	0%
Elavbrott >24h	2%	70%	0%	2%	1%	7%	0%	6%	0%
Omfattande snöstorm	13%	1%	1%	0%	10%	33%	1%	9%	2%
Terrorhot mot lokal samhället	2%	0%	6%	0%	1%	5%	0%	5%	1%
Kärnkraftsolycka	8%	0%	1%	0%	7%	9%	1%	13%	1%

Tabell 8.1: Fördelning av vilken instans respondenterna uppfattar har ansvar

	Polisen	Privata aktörer/företag	Sjukvård inkl. ambulans	SOS Alarm	Smittskyddsinstitutet	SMHI	Staten (regering och departement)	Vårdcentral	Annat	Vet ej
Pandemi	0%	0%	12%	0%	6%	0%	1%	4%	1%	8%
Transportolycka med utsläpp av farligt gods	15%	1%	1%	1%	0%	0%	1%	0%	7%	12%
Elavbrott >24h	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%	0%	2%	8%
Omfattande snöstorm	2%	0%	0%	1%	0%	2%	1%	0%	8%	16%
Terrorhot mot lokal samhället	56%	0%	0%	0%	0%	0%	12%	0%	1%	10%
Kärnkraftsolycka	6%	2%	0%	1%	0%	0%	22%	0%	5%	22%

Tabell 8.2: Fördelning av vilken instans respondenterna uppfattar har ansvar